БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган.

№ 208 (8733) | 1958 оной сентябриин 3, среда | Сэн 20 мүнгэн

КОМСОМОЛОЙ ОРГАНИЗАЦИНУУДЫЕ ТОДОРХОЙГООР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ

Манай Бухэсоюзна Ленинскэ комсомол өөрынгөө 40 жэлэй ойе байгша оной октябриин 29-дэ тэмдэглэхэнь. Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин ашаар, Коммунистическэ партиин дура зоригоор байгуулагдаһан залуушуулай союз үнгэрһэн 40 жэлэй турша соо дайшалхы, алдарта һайхан зам гаталан гараа юм. Мүнөө гайхамшагта энэ һайндэрөө нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула хаа хаанагүй советскэ хүбүүд, басагаднай ажалай эрхим бэлэгүүдые бэлдэжэ байнхай. Тэдэнэй һарагдашагүй хүсэл эрмэлзэлынь, бүхы ажабайдалынь манай орон дотор гэгээн гэрэлтэ коммунизм байгуулгын агуухэ хэрэгтэ зорюулагдана.

Түүхэтэ имэ оршон байдалда, илангаяа КПСС-эй XX съездын һүүлээр республикымнай партийна организацинууд комсомолой организацинуудта анхаралаа ехээр хандуулдаг, ажахын-политическэ зорилгонуудые бэелүүлхэдэнь тэдэнэй хүсэ шадалые жэшээгүй һайнаар шэглүүлэн элсүүлдэг болоо. Энэ талаар партиин Кударын райкомой хэһэн хүдэлмэри ехэтэ һайшаамаар. Тус райком, партийна эхин организацинууд комсомолой организацинуудай дайшалхы шадабарииень дээшэлүүлнэ, залуу үетэнэй дунда соёл сурталай хүдэлмэри ябуулхадань тэдэниие залан ударидана, шэнэ эдэбхи үүсхэлыень алгадгүй дэмжэнэ.

Жэшээ болгон нэгэ баримта абаад үзэе. Тус аймагай зарим колхозууд ехэнхидээ шииг нойтоной дуталдадаг дээрэһээ тоггуурытай ургаса абажа бирадаггүй һэн. Имэ байдалтай саашадаа эбсэхэгүйн тулада аймагай комсомолой организаци хэрэгһээ гарашаһан Шара-Голой уһалууриин системые һэргээн заһаха уялга өөһэдтөө даажа абаһан байгаа. Уданшьегүй партиин райкомой бюро дээрэ комсомолшуудай энэ эдэбхи үүсхэл һайшаагдажа, зохистой туһаламжа, дэмжэлгэ тэдээндэ үзүүлэгдэһэн байна. Энэ системын ашаглалтада оруулагдахадань Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз 2500-аад гектар тариалан, сабшалангаа уһалха аргатай болохо.

Комсомолой хүсэниинь, дайшалхы шадабаринь партийна организацинуудай зүгһөө ямараар хүтэлбэрилһэнһөө дулдыдадагынь мэдээжэ. Гэбэшье, КПСС-эй зарим райкомууд, партийна эхин организацинууд комсомолой ажал-ябуулга тухай асуудал пленум гү, али бюрогой заседани дээрэ хэзээ нэгэтэ хэлсэжэрхибэл, хэрэг дүүрээ гэһэншүүгээр һанаагаа амараад, ВЛКСМ-эй организацинуудые саг үргэлжэ хүтэлбэрилдэггүй, абаһан шиидхэбэриингээ ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай һонирходоггүй байха юм. Тусхайлан хэлэхэдэ, Хориин аймагай комсомолой организаци ажахын болон культурна байгуулалтада даншье һаа һулаар хабаададаг, абаһан уялгануудаа муугаар дүүргэдэг, парторганизацинуудта өөдтэй туһаламжа хүргэдэггүй. Теэд партиин райком иимэ урагшагүй байдалһаа ямар тобшолол хээб? Сэхыень хэлэхэдэ, һүүлэй үедэ энэ асуудалаар партийна эхин организациин нэгэшье тоосоон райкомой бюрогой заседани дээрэ шагнагдаагүй, зохихо дурадхал, заабари үгтөөгүй байна.

Иимэрхүү дутагдал мүн лэ Кяхтын, Зэдын болон бусад зарим аймагуудта үзэгдэнэ.

Хэнэйшье мэдэһээр, республикымнай али бүхы нютагуудта олон залуушуул хүдэлмэрилдэг, тиихэдэ зарим колхозуудта ажал хэдэг хүнүүдэйнь 50—60 процентнь хүбүүд, басагад байха юм. Энэ горьтойхон хүсэн гээшэ. Тиимэһээ партийна организацинууд нютагуудтахи комсомолой организацинуудые бэхижүүлхэ, тэдэнэй үүргэ, харюусалгыень болон дайшалхы шадабарииень улам бүри дээшэлүүлхэ, залуушуулай эрдэм мэргэжэлдэ һурахадань али болохо туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха уялгатай.

Гадна, комсомолой олохон организацинууд залуу үетэниие бодото ажал хэрэгтэ хабаадуулжа үшөөл шададаггүй, эмхидхэлэй хүдэлмэри тодорхой һайнаар ябуулхын орондо хооһон шашаг шууяа татадаг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Иимэ ябадал усадхахын тула партийна организацинууд комсомолой организацинуудай хүдэлмэриие саг үргэлжэ хинан шалгаха, комсомолой эдэбхитэдые хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй дундаһаа ажал хүдэлмэридөө, политическэ талаараа шалгаран гараһан, дүй дүршэлтэй, мэргэжэл шадабари ехэтэй хүнүүдыень хүтэлбэрилхы комсомольско хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ шухала.

Манай согтой хүхюун залуушуул эрдэм ухаа шудалха, политическэ мэргэжэл баялигаа арьбадхаха хизаарлашагүй дуратай юм. Ушар ёһо гүнзэгыгөөр мэдэхэ, ямаршье бэрхэшээлнүүдэй урда сухарихагүй, коммунизмын эдэбхитэй залуу байгуулагшадые хүмүүжүүлхэ хүндэтэ хэрэг партимнай Ленинскэ комсомолдо даалганхай гээшэ. Тэрэшэлэн энэ айхабтар шухала хүдэлмэриие удха түгэлдэрөөр, үргэн далайсатайгаар ябуулхын тула бүхы эрхэ байдал манайда бии. Зорилго юуб гэхэдэ, партийна организацинууд, илангаяа ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойн ойротожо байһан мүнөө үедэ комсомолой организацинуудта туһаламжа ехээр үзүүлхэ, Совет засаг байгуулгада хабаадаһан коммунистнуудтай залуушуулые уулзуулха, манай партиин, хүдэлмэришэн ангиин революционно түүхэ, заншалтай тэдэниие танилсуулха, тэдэнэй ажалай эдэбхи хэшээлыень үдэрһөө үдэртэ толгойлхо хэрэг мүн болоно.

Н. С. Хрущев С. Итонтой уулзаба

Америкын олониитын элитэ ажалшалагша, промышленник болон финансист Сайрус Итон СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын уряалаар Советскэ Союзда ерээд, айлшалжа байна. Сентябриин 1-дэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Кремль С. Итонтой уулзажа хөөрэлдөө.

Энэ хөөрэлдөөн үнэн зүрхэнэй халуун оршон байдалда үнгэрөө. Итон Советскэ Союз болон Америкын Холбоото Штадуудай хоорондо хани барисаа, холбоо харилсаа хүгжөөхэ, үгэеэ һайнаар ойлсодог болохо тушаа юун гэжэ һанадаг тухайгаа хөөрөөд, хоёр ороной промышленностиин, хүдөө ажахын, эрдэм ухаанай түлөөлэгшэд хоёрдошье талададаа аша үрэтэй, хани барисаата холбоо саашадаа хүгжөөхэ бэзэ гэжэ найдаба.

Советскэ Союз болон Америкын Холбоото Штадуудай арадуудай хоорондо хани барисаа тогтоожо хүгжөөхэ, бүхы дэлхэй дээрэ энхэ амгалан байдал тогтонижоруулха гэһэн танай оролдолгые совет арад, СССР-эй правительство халуунаар һайшааха байна гэжэ Н. С. Хрущев С. Итондо хэлээд, энхэ амгалан байдал тогтоохо талаар энэ туһатай ажал-ябуулгаяа саашадаа амжалтатайгаар үргэлжэлүүлхыень хүсэбэ.

СССР-эй Хүдөө ажахын министр В. В. Мацкевич, Хүдөө ажахын экономикын Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай директор А. И. Тулупников хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

Хөөрэлдөөнэй һүүлээр Н. С. Хрущев С. Итон хоёр Кремль соогуур сэнгэжэ ябаа, Кремлиин үзэсхэлэнгүүдые хаража ябаһан олон ажалшадтай уулзаа, тиигээд энэ уулзалгын дурасхаалда зурагаа абхуулһан байна.

(ТАСС).

Российска Федерациин колхоз, совхозууд түрүүшын миллиард пүүд таряа тушааба

Российска Федерациин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ургуулһан таряагаа саг соонь, шанар һайнтайгаар хуряажа абахын, таряа тушааха түсэбөө дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээд, мүнөө таряагаа һайнаар хуряажа, гүрэндэ тушаажа, худалдажа байна. Байгша оной сентябриин 1-нэй мэдээгээр, РСФСР-эй колхоз, совхозууд 1 миллиард 55 миллион пүүд таряа гүрэндэ тушаагаа, худалдаа. Энэнь 1957 оной энэ үе хүрэтэр тушаагдаһанда орходоо 333 миллион пүүдээр ехэ.

Мүнөө үедэ Волга шадарай областьнуудай һүүлээр манай орон дотор таряанай элбэг ехээр ургуулагдадаг газар—Сибириин колхоз, совхозууд гүрэндөө таряа ехээр тушаажа эхилбэ.

Дээдэ һургуулинуудта заняти эхилээ

М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ Москвагай гүрэнэй университедтэ байгша оной сентябриин 1-дэ шэнэ 204-дэхи һуралсалай жэл эхилбэ. Түрүүшын курсда 2 мянга гаран хүбүүд, басагад абтаа. Тэдэнэй 42 процентнь үйлэдбэридэ хүдэлһэн гү, али Советскэ армиһаа табигдаһан хүнүүд болоно. Нёдондо иимэ хүнүүд бүхы абтагшадай оройдоол 25 процентнь болоһон байгаа.

Мүнөө жэлдэ университедэй химическэ, механико-математическа болон физическэ факультедүүдтэ, тэрэшэлэн заочно, үдэшын отделенинүүдтэ студентнэр олоор абтаба.

Тимирязевай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын академидэ сентябриин 1-дэ 500 хүн нэгэдэхи курсда ном үзэжэ эхилбэ. Тэдэнэй 80 процентнь колхоз, совхоздо хүдэлжэ байһанаа ерэһэн хүнүүд. Оронойимнай үнинэй хүдөө ажахын энэ һургуулида колхозуудай бухгалтер-экономистнуудые бэлэдхэхэ шэнэ отделени мүнөө жэлдэ нээгдэбэ.

Сентябриин 1-дэ дээдэ һургуулинуудай студентнэр бүгэдөөрөө занятияа эхилээгүй. Тэдэнэй олониинь шэнэ газар ошонхой, баян ехэ таряа хуряалгада туһална.

Москвагай 88 дээдэ һургуулида түрүүшын курснуудта хамта дээрээ 40 мянга гаран студент һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ.

Украинын 140 дээдэ һургуулида 35 мянган хүн нэгэдэхи курсда ном үзэжэ эхилээ. Мүн тэды шэнээн хүбүүд, басагад хүдэлмэрилжэ байхынгаа хажуугаар университет, институдуудай заочно, үдэшын отделенинүүдтэ һуралсаха байна.

Белоруссиин дээдэ һургуулинуудта 55 мянга гаран студентнэр һуралсажа эхилбэ. Энэнь дайнай урда тээхидэ орходоо 2 дахин олон. Дээдэ һургуулинууд 114 янзын элдэб мэргэжэлтэдые бэлдэнэ.

Грузиин 19 дээдэ һургуулида 40 мянга шахуу хүбүүд, басагад занятиа эхилээ.

Оронойимнай элдэб нютагуудта оршодог хэдэн зуун дээдэ һургуулинууд занятияа захалба. Энэ жэлдэ нэгэдэхи курсда 400 мянга гаран студентнэр һуража эхилээ.

(ТАСС).

ТООГ ДЭЭРЭХИ ХҮДЭЛМЭРИИЕ ҮДЭР ҺҮНИГҮЙ ЭМХИДХЭХЭ

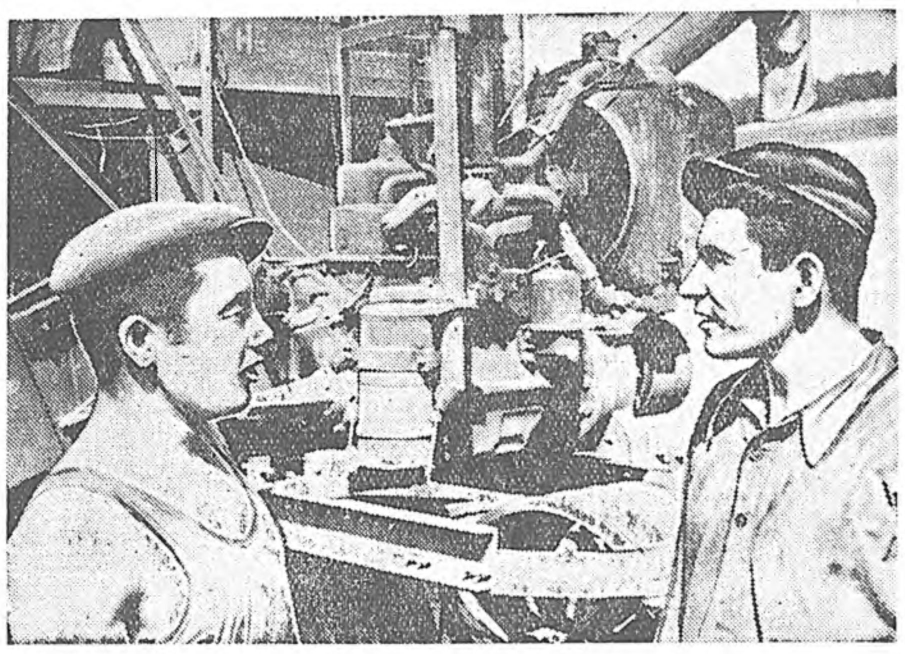

Прибайкальска аймагай «Путь к коммунизму» колхозой комбайнер Василий Колмаков, тракторист Иван Шульгин гэгшэд 6 үдэрэй туршада 105 гектар шэниисэ хадаба. **Зураг дээрэ:** комбайнер В. Колмаков тракторист И. Шульгин хоёр ажалай халуун хүдэлмэриин забһарта хөөрэлдэжэ байна.

Л. Хайдуровай фото.

Шанарай түлөө тэмсэнэгүй

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (Заиграй) таряа хуряалгада муу бэлэдхэлтэйгээр ороһон байна. Тиигээдшье таряа хуряалгые һайн шанартайгаар үнгэргэхэ тухайда колхозой хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа багаар табина.

Жэшээнь, колхозой хоёрдохи бригадада комбайнер Бато-Мунко Раднаев «С-6» комбайнаар хабарай хара таряа хадажа ябана. Гэбэшье, энэ агрегадайхид таряагаа ехэ дээгүүр хадана, зарим газарта таряа зурууд зуруудаар хадангүй үлөөжэрхинэ. Машинаяа хаһа саг соонь тоһодоггүй, техническэ харууһалга муугаар хэдэг дээрэһээнь, комбайн эбдэржэ, һаатана. Тус агрегадайхид халаанайнгаа даабарииешье дүүргэдэггүй.

Ороохо таряа шэрэхэдээ гээлтэ хоролтодо оруулха ябадал үзэгдэнэ. Жолоошон Цыденжап Мункуев һайса заһабарилагдаагүй кузовтай машинаар таряа шэрэжэ, гээлтэ хоролто ехээр хэнэ.

Таряа хуряалгадахи эдэ дутагдалнуудые усадхахын тулада колхозой правлени хэмжээ абаха ёһотой.

А. Рябоволов.

Комбайнер Лазарь Гусляков

Мухаршэбэрэй «Коммунизм» колхоздо солото комбайнер Лазарь Агафонович Гусляков 25 жэлэй туршада таһалгаряагүйгөөр ажаллажа ябана.

Оньһото машинын нюусые энэ саг соо нарин нягтаар шудалан үзэжэ, нүхэр Гусляков комбайнерай мэргэжэлые хүсэлөөр шудалаа юм.

— Машинынгаа хүдэлжэ байхада абяагаарнь тиимэ дутагдалтай гэжэ мэдэдэг болохош,—гэжэ Лазарь Агафонович нүхэдтөө хэлэдэг.

Сүлөөтэй сагтаа ходо заһабарилжа, заабариин ёһоор техническэ харууһалга хэжэ, тоһодожо ябахада комбайн эбдэрхэ, һаатаха гэжэ байхагүй, бүтээсэшье ехэтэй байдаг гэжэ Лазарь Агафонович һайса мэдэдэг болонхой. Жэл бүри даалгабаряа үлүүлэн дүүргэдэг, мүн шэнэ түрүү юумые ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдодог, нэбтэрүүлдэгшье байна. Амяарлан хуряалгын эхилжэ байха үедэ нүхэр Гусляков аймаг соогоо түрүүлэн энэ аргые хэрэглэһэн юм. Нёдондо 300 гектар таряа амяарлан хадаһан, 400 гаран гектарай таряа суглуулан сохиһон байна.

Колхозуудай өөһэдынгөө мэдэлдэ машина, техникэтэй болоһон түрүүшын жэлдэ суута комбайнер Лазарь Агафонович бүри үүсхэл оролдосотойгоор ажаллана. 8—9 үдэрэй туршада 200 шахуу гектарай таряа суглуулан сохибо. Зарим үдэртэ халаан соогоо 20 гаран гектар суглуулан сохино.

— Мүнөө жэлдэ нёдондонойхиһоо баян ургаса хуряагдана. Гектар бүриһөө 12—13 центнер хуурай, шанартай таряан абтана,—гэжэ комбайнер нүхэр Гусляков хөөрэнэ.

Барагдашагүй баян дүй дүршэлтэй механизатор нүхэр Гусляковой ажалдаа саашадаа бүри ехэ амжалта туйлахань лабтай.

И. Мунхоев.

Үдэртөө 35—40 гектар хадана

Калининай нэрэмжэтэ колхоз Курумканайнгаа аймаг дотор таряа хуряалгадаа түрүүлжэ ороод, эршээ һуладхангүй, габшагай шамдуугаар хүдэлжэ байна.

Колхозой поли дээрэ лафетнэ гурбан жатка хүдэлдэг. Машинистнуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Бальжинима Дармаевай агрегат таряа хадалгаар хэндэшье ахигданагүй. Тэрэ агрегат үдэр бүхэндэ 35—40 гектар хадана. Һүүлэй мэдээгээр нүхэр Дармаевай агрегадайхид 500 гаран гектар таряа хадаад байна.

Хүдэлмэриин шанар һайн гэһэн сэгнэлтэ абана.

С. Ангабаев.

Орооһон гутана

Аймагай томохон колхозуудай нэгэн болохо «Октябрь» колхоз таряа хуряалгаяа эхилһээр 20 хонобошье, 703 гектар хуряагаад байна. Тэрэнь түсэбэй 26 процент болохо юм. Мүнөө мянга гаран гектар газарай таряан үшөө хадагдаагүй.

Иимэ ушар юун дээрэһээ тохёолдооб гэхэдэ, тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд, түбхын түрүүн, амяарлан хуряаха түрүү аргые тоонгүй, таряандаа 6—7 хоногоор хожомдожо ороо.

Энэ колхозой хоёрдохи, гурбадахи комплексно бригаданууд намарай хара таряа, шэниисэ хүсэд эдеэшэтэрнь байлгаад, амяарлан хадаха аргагүй болоходонь, комбайнаар сэхэ хуряажа эхилээ. Теэд гурбадахи комплексно бригадын нэгэ комбайн эбдэржэ урагшаа ябанагүй. Нүгөөдэ хоёрынь биратай юумэ хэнэгүй.

Мүн ороохо таряа сэбэрлэхэ, хатааха хүдэлмэридэ дутагдалнууд нилээдгүй ушарна. Цагаан Усанай болон Ёнхорой тоогууд дээрэ ороохо таряан удаан саг соо сэбэрлэгдээгүй хэбтэнэ. Тоог дээрэ хүдэлхэ хүнүүд үсөөн.

— Шэнэ ургасын таряан колхозой тоог дээрэ дары сэбэрлэгдээд, складта оруулагдаха аад, ажаллаха хүнүүдэй үсөөн дээрэһээ үрдинэгүйбди,—гэжэ оньһожоруулагдаһан тоогые даагша Николай Андреевич Бурлаков хөөрэнэ.

Гадна, Ёнхорой тоог дээрэ ороһон таряае сэбэрлэхэ хүдэлмэри мууса эмхидхэгдэнэ. Комбайнһаа гараһан таряан шоройтой, буртаг үбһөөр элбэг. Тэрэ мүртөө ороохо таряаниинь сэбэрлэгдэжэ үрдигдэнгүй, халаха, гутахаяа һанана.

Үрэһэнэй таряан хүсэд һайнаар сэбэрлэгдэнэгүй. Шэнэ ургасын нэгэшье центнер таряан гүрэндэ тушаагдаагүй байһаар.

Зэдэ. **Т. Санжиев.**

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

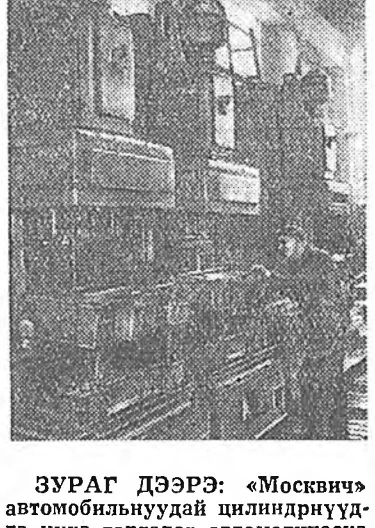

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Москвич» автомобильнуудай цилиндрнүүдтэ нүхэ гаргадаг автоматическа лини Орджоникидзын нэрэмжэтэ Москвагай станок бүтээлгын заводой цех соо хабсаргагдаад байна. ТАСС-эй фотохронико.

Багахан үхибүүдэй журнал

АЛМА-АТА. (ТАСС). Казахстанай ЛКСМ-эй ЦК-гэй орган — «Балдырган» («Залуу сагдуул») гэжэ үхибүүдэй журналай түрүүшын номер хэблэлһээ гараба. Энэ журнал хэблэлэй гурбан хуудаһанай хэмжээтэйгээр, һара бүри гараха байна. Тус журнал һургуулиин наһа хүрөөгүй үхибүүдтэ, эхин классай һурагшадта зорюулагданхай.

Түрүүшын номерто Б. Сокпакваев, Ж. Молдогалиев болон бусадай зохёолнууд, мүн казах онтохонууд, таабаринууд, оньһон үгэнүүд толилогдоо.

Шахтын ойн баяр

ГОЛУБОВКА, (Луганска область). Ажалай Улаан тугай орденто, Кировэй нэрэмжэтэ № 22 шахтын горнягууд предприятиингаа 70 жэлэй ойн баярые августын 27-до һайндэрлэбэ.

Орденто шахтын коллектив революциин түүхэдэ олон алдарта хуудаһануудые бэшэһэн байна. 1905 ондо эндэ түрүүшын забастовко боложо, горнягуудай илалтаар дүүрээ һэн. Граждан дайнай үедэ Голубовкада партизануудай отряд байгуулагдаад, деникинэйхидтэй, немецкэ сэрэгүүдтэй дайлалдаһан байна.

Шэнэ Голубовка шахтёрнуудай болбосон түхэлтэй город болонхой. Эндэ Культурын ордон, һүниин санатори, больница, табан дунда һургуули, 35 мянган номтой библиотекэ хүдэлмэрилнэ. Эдэ бүгэдэ имагтал Советскэ засагай жэлнүүдэй үедэ байгуулагдаа. Шахтада һүүлэй үедэ ехэ хубилалта болоһон байна. Эндэ горно комбайнууд, нүүрһэ ашадаг, шэрэдэг машинанууд хүдэлмэрилнэ. Шахтернуудай ажалай үдэр 6 час хүрэтэрөө хороогдонхой.

Байрын 158500 гэр

Үнгэрэгшэ жэлдэ оронойимнай городууд болон тосхонуудай ажалшад гүрэнһөө урьһаламжа абажа, өөһэдтөө байрын 158500 гэр бариһан байна. Эдэ гэрнүүдэй байрын ниитэ талмай 6750 мянган квадратна метрһээ үлүү гараһан байна.

Мүнөө жэлдэ ажалшад өөһэдтөө байрын гэрнүүдые бүри олоор барижа байнхай. Бүхы дээрээ 235 мянган гэр баригдаха юм. Өөһэдтөө гэр барилгада гүрэнэй үгэһэн ниитэ урьһаламжын хэмжээн 1,5 дахин ургаа. Городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта ажаһуудаг хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, врачууд, багшанар болон советскэ интеллигенциин бусад түлөөлэгшэдтэ 1958 ондо үгтэхөөр 1,8 миллиард түхэригэй кредит Цекомбанкда нээгдэһэн байна. Энэ мүнгэнэй 40 гаран процентнь гэр баригшадта мүнөө үгтэнхэй. Жэшээнь, Сталинска областиин ажалшадта зорюулагдаһан 70 миллион түхэригһөө 33 шахуу миллиониинь, Свердловско областиин—50 миллионһоо 23 миллиониинь мүнөө үгтөөд байна.

Хариин гүрэнүүдтэ хани ёһоор ошобо

МУРМАНСК. (ТАСС). Хойто зүгэй далайн сэрэгэй флодто хабаатай сэрэгэй корабльнуудай отряд—«Октябрьская революция» гэжэ крейсер, «Отчаянный» гэжэ эскадренна миноносец Норвеги, Швеци **хани ёһоор** ошохоор гараба. Контр-адмирал С. М. Льбов отрядые командална.

Советскэ корабльнууд Берген гэжэ норвежскэ портдо, Швециин түб хото Стокгольмдо ошохо байна.

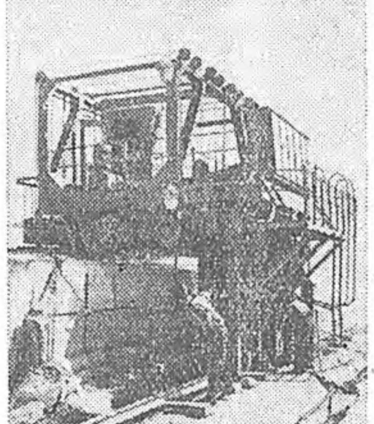

**ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шулуу отолдог Зильбельглидэй КБЯ-35 гэжэ шэнэ машина Армянска ССР-тэ Артика гэжэ туф абадаг газарай № 13 карьертэ туршагдажа байна.
ТАСС-эй фотохронико.**

Нютагаархиндаа памятник бодхообо

ЯРОСЛАВЛЬ. (ТАСС). Тутаевска районой Борисоглеб тосхоной «Победа» колхозой залуушуул граждан дайнай. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Эхэ ороноо эрэлхэгээр хамгаалан наһа бараһан нютагаархиндаа памятник бодхообо. Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндын, эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ ами наһаяа үгэһэн энэ тосхонойхидой нэрэнүүд памятнигай табсангай хажуу талануудтань бэшэгдэнхэй

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һула

Кяхтын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз таряа хуряалгада ороһоор һара тухай болобо. Бэлэдхэл муутайгаар эхилһэн дээрэһээ энэ шухала хүдэлмэриие удааруулжа байна. Августын 25-най байдалаар оройдоол 955 га таряан хуряагдаа. Энэнь бүхы таряалангайнь 40 процентшье болоногүй.

Ургаса хуряалгын хүдэлмэри юундэ унжагайрнаб гэхэдэ, колхозой правлени, партийна организаци механизаторнуудай, колхознигуудай дунда эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ болон ойлгууламжын хүдэлмэри һулаар ябуулна. Партийна организаци коммунистнуудайнгаа хүсые хуряалгын шухала участогуудта зүбөөр хубаарилан табижа шадаагүй.

Колхозой партийна организаци, тэрэнэй секретарь нүхэр Д. Г. Будажапов ургаса хуряалгын үедэ ойлгууламжын, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри эмхидхэхэ түсэб табяагүй, энэ шухала асуудал партийна суглаан дээрэ зүбшэгдөөгүй юм. Тиимэһээ таряан ажалай бригаднуудта агитаторнуудшье томилогдоогүй.

— Һаяхан аймагай центр Кяхта городһоо агитбригада ерэжэ, манда концерт харуулаа, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Касаточкин лекци уншаа. Тэрэнһээ ондоо лекторыешье, агитаторыешье харанагүйбди, газетэ, журналшье уншанагүйбди, — гэжэ Погранична МТС-эй 10-дахи тракторна бригадын механизаторнууд гомдоно. Тэдэнэр тон зүб хэлэнэ. Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлдэг Погранична МТС-эй тракторна бригаднуудаар бидэ ябаһан байнабди.

Хуурай Хүнды, Царам гэжэ газарта колхозой таряалангай ехэнхи хубинь оршодог. 10-дахи тракторна бригадын олон механизаторнууд ажалдаа жэшээ харуулна. Залуу комбайнер-лафетчик Иван Дамбаевич Дылгиров халаанайнгаа даалгабариие үдэр бүри 150—170 процент дүүргэнэ. Урдань тус бригадын бригадир ябаһан, мүнөө Улан-Удын хүдөө ажахын техникумэй һурагша Григорий Дансарунов подборщигтой комбайнаар вал суглуулхадаа нормоёо 200 процент дүүргэнэ.

Гэхэтэй хамта, механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагданагүй. Лафетнэ жаткын машинистнууд нүхэд Жарников, Юрьев, Доржиев гэгшэд таряа хуряалгын эхилһэнһээ хойшо нэгэшье үдэр нормоёо дүүргээгүй. Полевой станда ханын газетэ, «Дайшалхы хуудаһан», «Молни» гэхэ мэтэ гаргагданагүй.

Таряа хуряалга дээрэ хүдэлжэ байһан механизаторнуудай, колхознигуудай хэһэн ажалай үдэрэй дүн согсологдожо соносхогдоногүй. Механизаторнууд социалистическэ уялгануудые абаагүй байһаар. «Үдэртөө хэды гектар хуряаха уялга абаабта» гэжэ комбайнер нүхэр Бабасан Дашиевһаа асуухадамнай: — Уялга абаагүйб, абахыешье хүн дурадхаагүй, хэхэ ажалаа хэхэл юм бэзэб,—гэжэ убайгүйгөөр харюусаба.

Харуулан ойлгуулха агитаци муугаар эмхидхэгдэнхэй. Ургаса хуряалгые богони болзорто үнгэргэхые уряалһан лозунг, плакадууд полевой стануудта байхагүй. Хуурай Хүндын полевой станда хабарай тарилгын үеын лозунгнууд үлгөөтэй байһаар. Ехэ-Нугын, Харьяастайн полевой стануудта мүн лэ иимэрхүү.

Үдэр һүнигүй, хээрэ газаа хүдэлжэ байһан механизаторнуудые, колхознигуудые зохид һайн байра байдалаар, хаһа саг соонь эдеэ хоолоор хангаха хэрэгтэ колхозой правлени, партийна организаци анхаралаа хандуулха зэргэтэй байгаа. Теэд эндэхи полевой стануд хабарай тарилгын дүүрэһэнһээ хойшо сагаадагдаагүй, угаагдаагүй, сонхонуудайнь шэлнүүд тэһэрхэй зандаа байһаар. Иимэ байдалда механизаторнууд хүдэлнэ. Гадна, механизаторнуудые эдеэ хоолоор таһалдуулха ушар нэгэтэ бэшэ үзэгдэнэ. Полевой стануудта механизаторнуудай сүлөөтэй сагаа үнгэргэхэ хэрэгсэлнүүд — домино, шатар, даам, гитара, радиоприёмник гэхэ мэтэ хэрэгсэлнүүд харагданагүй.

Мүн Погранична МТС-эй партийна организаци, профсоюзай комитет механизаторнуудайнгаа культурна эрилтые хангаха тухай һаналаа табинагүй. Энэ МТС мүнөө гансал Сталинай нэрэмжэтэ колхозые хангадаг юм. Колхоздо хүдэлдэг гурбан тракторна бригадаар ябажа, хүдэлмэриинь һайжаруулхада бэрхэтэй бэшэ гэжэ һанагдана.

Ехэ-Нуга тосхондо долоон жэлэй һургуули, больница, почто, сельпо мэтын эмхи зургаанууд бии. Хүдөөгэй интеллигентнэршье олон юм. Тэдэнэрые элсүүлжэ, арад зоной дунда лекци, элидхэл уншуулха, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха тушаа колхозой партийна организаци анхаралаа табинагүй.

Партийна бюрогой гэшүүд таряа хуряалга дээрэ ажаллажа байһан бригаднуудаар ябахадаа гансахан лэ ажал хүдэлмэреэрнь һонирхоод, ниитэ-политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэри һайжаруулха тушаа хэмжээ абанагүй. Ажал тухай анхаралаа хандуулхань зүб. Теэд ниитэ-политическэ хүдэлмэриие нютагай эрхэ байдалтай, ажал хүдэлмэритэй нягта холбоотойгоор ябуулхада аша үрэнь ехэ байдаг гэжэ мартажа болохогүйл.

Һаяхан партбюрогой гэшүүд—колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Иринчеев, парторг нүхэр Будажапов, КПСС-эй Кяхтын айкомой харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ нэгэ үдэр соо хэдэн бригаднуудаар гүйлгэлдэһэн байна. Теэд юун гэжэ һананат? Тэдэнэр нэгэшье бригадада лекци, хөөрэлдөө үнгэргөөгүй, харуулан ойлгуулха агитаци һайжаруулха хэмжээ абаагүй.

Олонхи комплексно, тракторна бригаднуудай бригадирнуудаар, бүридхэлшэдөөр коммунистнууд болон комсомолшууд хүдэлнэ. Партийна организаци ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха тухай шанга эрилтэ тэдэнэртэ хэнэгүй. Тэдэнэрынь агитаторнууд гэжэ саарһан дээрэ тоологдобошье, биратай хүдэлмэри ябуулнагүй.

КПСС-эй Кяхтын айком ургаса хуряалга дээрэ хүдэлжэ байһан механизаторнуудай, колхознигуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэнь колхозой партийна организацида бодото туһаламжа хүргэнэгүй. Айкомой хүдэлмэрилэгшэд колхозуудаар ябахадаа түрүүлэгшэтэй, парторгтойнь хөөрэлдөөд лэ, жиирэй коммунистнар, колхознигуудтай хөөрэлдэдэггүй, ниитэ-политическэ хүдэлмэри, харуулан ойлгуулха агитаци ямар зэргээр табигдааб, социалистическэ мүрысөөн хайшан гэжэ эмхидхэгдэнхэйб гэхэ мэтэ асуудалаар һонирхонгүй үнгэрдэг заншалтай.

Саашадаа колхозой партийна бюро ургаса хуряалгые богони болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэхын тула механизаторнууд, колхознигуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри эрид һайжаруулха ёһотой.

Д. Болхоев, манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мухаршэбэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь Е. Я. Варфоломеев механизаторнуудтай хөөрэлдөө үнгэргэжэ байна. **А. Мантаевай фото.**

Өөһэдынгөө хүсөөр

Энэ жэлдэ Кабанскын дунда һургуулиин дэргэдэ 7—10-дахи классуудай һурагшадһаа бүридэһэн барилгашадай бригада эмхидхэгдэһэн байгаа. Энэ бригадынхид һургуулиингаа бүхы заһабари өөһэдөө хэхэһээ гадна, машина, электротехникэ шудалха класс, машинын байха гараж, кузница, модо дархалха мастерской шлако-бетоноор бариба. Мүн 50 шэнэ парта, физикын кабинедтэ табиха 16 стол, географиин болон түүхын классуудта 6 шкаф хэһэн, һургууляа тойруулан хашаа бариһан байна.

Мүн һургуулиин дэргэдэ эдир натуралистнарай кружок бии болгогдоһон байгаа. Тэрэ кружогойхид хүдөө ажахын ургамалнуудые туршаха 6 гектар талмайтай тарилгын участок дээрэ хүдэлмэрилөө. Тиихэдээ тэрэ талмайгаа хоёр участок болгон, тэдэнэй нэгэн дээрэ орооһо таряа, овощь, нүгөөдэ участогтаа үрэ жэмэстэ ургамалнуудые тариһан байна.

Зураг дээрэ: 1. Һурагшад Юрий Боровик Юрий Шашин хоёр участок дээрээ ургуулагдаһан кабачкиин ургаса үзэжэ байна.

А. Егоровой фото-текст.

Түмэр түдэгэ тушаажа абанагүй

Заиграйн аймагай Доодо Илькын сельпогой хүдэлмэрилэгшэд түмэр түдэгэ суглуулха хэрэгтэ анхаралаа табинагүй.

Урдань Хандагатайн леспромхозой модо бэлдэһэн газарта тракторай, лебедкын хуушан детальнууд тарашанхай хэбтэдэг.

Гэхэ зуура, «Коммунизм» колхозой малшад энэ жэлдэ хэдэн тонно элдэб түмэрэй хаядаһа суглуулһан байна. Жэшээлхэдэ, үхэршэн Б. Яндаков 20 гаран тонно, хонишон Н. Ванчиков 10 гаран тонно суглуулаа.

Д. Дагбаев.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй Министерстводэ

Москвада байдаг США-гэй посольство августын 22-то СССР-эй МИД-тэ ното эльгээһэн байна. Ядерна буу зэбсэгэй туршалга даб дээрэ болюулха тухай асуудалаар хэлсээ хэхэ тушаа президент Д. Эйзенхауэрэй августын 22-то хэһэн мэдүүлгэ нототой хамта эльгээгдэһэн байгаа. Мүн Москвада байдаг Великобританиин посольство ното болон тэрээнтэй адли удхатай Великобританиин правительствын мэдүүлгэ СССР-эй МИД-тэ эльгээһэн байна.

СССР-эй МИД США-гэй, Великобританиин посольствонуудта августын 30-да тус асуудалаар харюугай нотонуудые эльгээгээ. «Правдын» корреспондентын асуудалнуудта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущевой үгэһэн, августын 30-да хэблэлдэ толилогдоһон харюунууд нотонуудта хабсаргагдаа.

Атомна, водородно буу зэб... туршалга хэтэ мүнхэдөө бол... тухай хэлсээ баталха, тэрэ ... нэй дүүргэлтын хойноһоо тус... налта тогтоохо тушаа асуу... СССР, США, Великобритани... банай түлөөлэгшэдэй хэлсэ... оной октябриин 31-һээ эхилх... ветскэ Союзай правительство... шөөхэ байна гэжэ США-гэй ... сольстводо СССР-эй МИД-э... гээһэн ното соо хэлэгдэнэ.

Иимэ хэлсээ хэхээр эгээл ... газар Женева гэжэ Советскэ... вительство тоолоно гээд ното ... хэлэгдэнэ. Энэ хэлсээнэй ехэ... жагайрхагүйень бодожо, тэ... үргэлжэлхэ болзор тухай ур... лан хэлсэхэ гэжэ Советскэ ... тельство дурадхана. Энэ ... рыень 2—3 неделеэр тогтоохо ... Советскэ правительство өөр... зүгһөө дурадхана.

(ТАС...

В. Маяковский

Комсомолой дуун

Барина,
тарина,
шамдана,
намдана,
Эбдэнэ,
шэнэлнэ,
эсхэнэ,
Шааяна,
шууяна,
эшхэрнэ,
хашхарна,—
Эдир лениншүүд
эдэ гэнэ...
Бэди
городой һудаһанда
сэбэр шуһамди,
таряанай залаабди,
бүд нэхэлгын
һабагша ниидхэ.
Ленин—
амида,
Ленин—
амидал,
Ленин—
хэзээш мүнхэ.
уйгаар хушаад,
тагаалал болоһон бэеынь
мавзолейдэ табяа,
аргагүй.
Теэд Ленинэй дээдын бүтээл—
хэрэг үйлыень
Уйгааг үнэһэнш,
шорой тооһонш
дарахагүй.
Үхэл, ши
хохимойгоор бү айлга!
Хойто наһан гэдэгш—шал худал.
Тэнгэридэ
түрэхэгүй,
иимэ хүн энхэ.
Ленин—
амида.
Ленин—
амидал,
Ленин—
хэзээш мүнхэ.
Капиталтанай боголнуудые
гэрэлтүүлһэн
Кремлиин зүрхэн соо
Ленин
лүгшэнэ.
Газар дэлхэй
шадалаа мэдүүлэн,
Ленинэй дурасхаал
мүнхэлнэ.
Хубисхалай гал сахилхал
дэлхэйе хасардан,—
хилэ мужаа һалган,
коммунада
харгы сүмэлхэ.
Ленин —
амида.
Ленин —
амидал.
хэзээш мүнхэ.
Үмхэй яршаг үхэлдэ
ойлгуулая һайса:
үхээрын нүхэндэ
бүлахаяал
бү зүдхэг!—
«Ленин» «Үхэл» хоёр—
эбсэшэгүй дайсад.
«Ленин» «Түрэл» хоёр—
хани нүхэд.
Зоригоо
хатуугаар зангида.
Зүрхөөрөө дарыш
уйгаа амадан.
Бидэнэй
гэншэхэ—бүхэ.
Ленин—
амида.
Ленин
амидал.
Ленин —
хэзээш мүнхэ.
Иимэл даа
Ленин.
Мантаяа зэргэлээд,
мантаяа ябалсаад,
мантаяа нүгшэхэл.
Мантаяа дахин
түрэлсэн мүндэлөөд, —
Ажал,
ухаан,
туг шэнги мүнхэл.
Алхам бүриһөөм
газар нахилзаг.
Хилэ хизаар дабан, галдан,
мушхаран гараг
дуумни сэхэ:
Ленин —
амида.
Ленин—
амидал.
Ленин—
хэзээш мүнхэ.
Ленинмнайшье
үзэглэлһөө
эхилэн һураал, —
ажабайдал —
гүн ухаанай дархан гэжэ,
ангиингаа гүнһөөл,
бага наһанһаал
Лениндли
үндыхэеэ эрмэлзэ.
Баяшуул баран хосорог!
Зоной хүзүүнһээ буужа, газар
сохюулжа
гэгэжэ,
болёобди гэхэ.
Ленин —
амида,
Ленин —
амидал.
Ленин —
хэзээш мүнхэ.
Ленин —
эгээл дээдын
аха заха хүн,
тиимэшье бол,
галаб үеһөө
уг залгамжалан,
бидэнэй дундаһаа
бүрилдэн гараа юм.
багашуулай дундаһаа
хүн болоо уламжалан.
Шандааһаа ши
эршэлэн зангида.
Шүдэеэ ши хурсадан,
Эрдэмэй шүрэ
сүмэлэн, үлхэ.
Ленин—
амида.
Ленин—
амидал.
Ленин—
хэзээш мүнхэ.
Барина,
тарина,
шамдана,
намдана,
Эбдэнэ,
шэнэлнэ,
эсхэнэ,
Шааяна,
шууяна,
эшхэрнэ,
хашхарна, —
Эдир лениншүүд
эдэ гэнэ.
Бидэ
городой һудаһанда
сэбэр шуһамди,
таряанай залаабди,
бүд нэхэлгын
һабагша ниидхэ.
Ленин —
амида,
Ленин —
амидал,
Ленин —
хэзээш мүнхэ.

Оршуулгань **Ц. Галсан...**

Лекци үсөөнөөр уншагдана

Хүдөө нютагуудта һуудаг арад зондо янза бүриин темээр һонирхолтой лекци бурят хэлэн дээрэ ходо уншажа байгаа һаа, ехэ һайн байха бэлэй.

Теэд Закаменай аймагай Бүргэ нютагта энэ шухала хэрэг тоогдодоггүй байһаниинь халагламаар. Энэ жэлдэ манай колхознигууд уласхоорондын байдал тухай 2—3 лекци шагнаһан байха. Тэрэ м... бурят хүнүүдтэород хэлэн ... лекци уншагдаһан байха юм.

Мүнөө үедэ шажан мүргэл ... научно-атеистическэ темээр, мү... хиин хорон тухай, бусадшье те... бурят хэлэн дээрэ лекци унша... да һонирхолтой байха һэн.

Г. Тугуто...

АГИТАТОРТА ТУҺАЛАМЖА

СССР дотор гэр байра барилга

(ТОО, БАРИМТАНУУД)

Совет засагай түрүүшын үдэрһөө эхилээд Коммунистическэ партии, Советскэ Правительство гэр байрын барилга үргэнөөр ябуулха тухай анхарал оролдолго гаргадаг байһан юм.

Гэр байра олоор барижа эхилһэн жэлдэ—1923 ондо манай орон дотор гүрэнэй мүнгөөр 1,1 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра баригдаһан байна.

Арадай ажахые хүгжөөхэ нэгэдэхи табанжэлэй түсэбэй баталан абтаһанһаа хойшо гэр байрын барилга түргэнөөр ябуулагдажа эхилһэн байгаа. Дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ (1929—1940 онуудта) 9,8 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра жэл бүри баригдажа байгаа.

Дайнай һүүлэй табанжэл соо (1946—1950 онуудта) городуудта, хүдэлмэришэдэй тосхонуудта хамта дээрээ 102 миллион 800 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра һэльбэн заһагдаһан, шэнээр баригдаһан байна. Энэнь нэгэдэхи, хоёрдохи табанжэлнүүдэй үедэ бариһан гэр байрын барилгаһаа 1,3 дахин ехэ болоно.

Табадахи табанжэлэй үедэ (1951—1955 онуудта) хамта дээрээ 151 миллион 700 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Энэнь дүрбэдэхи табан жэлэйхиһээ 1,5 дахин ехэ.

Урда тээхи табанжэлдэ орходоо зургаадахи табанжэл соо гэр байрын барилга хоёр дахин ехээр баригдаха. Энэ хэрэгтэ зорюулжа Совет гүрэнэй һомолһон мүнгэн зөөриие зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ шухала удхашанартай асуудал болоод байна. Гэр байрын барилгада хэтэ гадна гоёолто үгы болгохо, дан баазаар барилга хэхэеэ болихо, барилгада индустриальна арга оньһо хэрэглэхэ, гэр байра барилгын гүрэнэй түсэбые заатагүй дүүргэхэ, мүн өөһэдтөө гэр бариха хэрэгтэнь хүдэлмэришэд, алба хаагшадта туһалха гэжэ партийна болон ажахын эмхи зургаануудые парти, правительство уялгалдаг байгаа.

1956—1957 онуудта 88 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра барижа ашаглалгада оруулагдаһан байна. Нэгэдэхи, хоёрдохи табанжэлнүүдэй үедэ баригдаһан бүхы гэр байраһаа 7 миллион 100 мянган дүрбэлжэн метрээр энэнь ехэ болоно.

Дайнай һүүлэй 12 жэл соо ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүд, предприяти, организацинууд, городой ажалшад 342 миллион 500 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра барижа, ашаглалгада оруулаа юм. Мүн хүдөө нютагуудта барилга ехээр бодхоогдодог болоо. Колхознигууд болон хүдөөгэй интеллигенци 1946—1957 онуудта 6 миллион 391 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр бариһан байна.

1957 оной июлиин 31-дэ КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет «СССР дотор гэр байрын барилга хүгжөөхэ тухай» тогтоол гаргаһан байна. Манай орон дотор гэр байра барилгын шухала зорилго энэ тогтоол соо тодорхойлогдонхой.

*

1957 оной турша соо городуудай болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта 47 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра, хүдөө нютагуудта—750 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра барихаар хараалагдаһан байгаа. Городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта 51,5 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра, хүдөө нютагуудта 784 мянган дүрбэлжэн метр байра мүнөө баригданхай.

Мүнөө жэлдэ городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта 61 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдахаар хараалагданхай.

Мүнөө жэлэй түрүүшын хахад соо городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта 12 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаад байна.

Хүн зоной өөһэдтөө гэр бариха хэрэгтэ гүрэн али болохоор туһалдаг юм. Өөһэдтөө гэр баригшадта гүрэн удаан болзор соо бусаахаар мүнгэ урьһалдаг, предприяти, организацинууд барилгын материал болон бусад зүйл үгэдэг байна. Колхознигууд болон хүдөөгэй интеллигенцидэ колхозууд ехэ туһаламжа үзүүлдэг.

КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет 1954 оной декабрь һара соо, мүн 1958 оной апрель соо барилгашадай Бүхэсоюзна зүблөө таһаһан байна. Барилгын индустриин хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ табигдаад байһан зорилго тухай асуудал эдэ зүблөөн дээрэ хэлсэгдээд, барилга һайжаруулха талаар хэмжээ-ябуулга зохёогдоо.

Гэр байра барилгаар партиин даабариие дүүргэхын түлөө тэмсэн, барилгын индустриин хүдэлмэришэд шэнэ үүсхэл эдэбхи гаргана, шэнэ оньһон арга хэрэглэнэ.

Барилгын ехэ удхашанартай байһые хараадаа абажа, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1955 оной октябриин 6-да барилгын үдэр—жэл бүриин һайндэр бии болгохо тухай Указ гаргаһан байха юм.

Куйбышевска ГЭС-эй хүдэлмэрилэгшэд барилгын һайндэрые ехэ илалтатайгаар угтаа. Энэ ГЭС-эй коллектив Ленинэй орденоор шагнагдаба.

«Партийна ажабайдал» гэжэ журналһаа абтаба.

ҮНЕЭДЭЭ УЛАМ ОЛОШОРУУЛНАБДИ

Хэнэйшье мэдэһээр, һү, тоһо, на улам элбэг дэлбэгээр аба-н тула колхоз, совхоз бүхэндэ ян үүлтэрэй, һүтэй үнеэдые олоор ээбэрилжэ, ашаг шэмыень али жоор дээшэлүүлхэ хэрэгтэй уу. Тиимэһээ манай «Восход» телиинхид һүүлэй 2—3 жэлэй шада үнеэдэйнгээ тоо толгойе шоруулжа, ашаг шэмыень дээлүүлхын түлөө горьтой хүдэлмэдээ.

Жэшээлхэдэ, 1956 ондо колхознай үнеэн бүриһөө дунда зэр-р 977 литр һүн һаагдажа, эдлүүн газарай 100 га бүридэ оройт 65,4 центнер һүн абтаһан һаа, ондо жэлдэ һаамхай үнеэн бүһөө 1377 литр һүн һаагдаһан, үүриин газарай 100 га бүридэ центнер һүн абтаһан байха юм. Эдэ байгша оной үнгэрһэн үе артелиимнай фермэнүүдтэ н бүриһөө дунда зэргээр 1258 р һүн һаагдаад, эдлүүриин газа- 100 га бүридэ 82,1 центнер һүн таа.

Эдэ амжалтанууд яажа туйлагаб гэхэдэ, һүүлэй хоёр жэлэй тура үнеэдэймнай тоо нилээд олоорһон байна. Энэ оной эхиндэ үүриин газарай 100 га бүридэ толгой үнеэтэй болоһон байнаб. Харин мүнөө байгша оной 7 һан туршада үнеэдэймнай тоо үүриин газарай 100 га бүридэ толгой болотороо олошороо. нээдэйнгээ олошорһоной, һү ехээр лаг болоһоной ашаар үнгэрэгшэ лдэ колхоздо бүхыдөө 269.270 тр һүн абтаһан һаа, энэ оной 7 һада 247.828 литр һүн абтажа, ндэ һү тушааха, худалдаха жэлимнай түсэб 219 процент дүүргээ. Мүн һү, тоһонһоо абтадаг ээ доходшье нилээд дээшэлһэн, рнэймнай өөрынь үнэ сэн һураг ехээр химдарһан байха юм.

Колхоздо һаамхай үнеэдые олоруулхын, тэдэнэй ашаг шэмые шэлүүлхын тулада юун хэгдээ нэб?

Нэн түрүүн, бүхы малдаа бардам рэхэ үбһэ, шэмэтэ тэжээл бэлэдгүй һаа, үхэр малайнгаа тоо толи олошоруулха, ашаг шэмыень шэлүүлхэнь бэрхэтэй гэжэ бүхы колхознигуудай һайса мэдэһэн байна. Тиимэһээ артелиинхиднай үнгэрһэн жэл үхэр малаа үбһэ, һолоомо, шэмэтэ тэжээл—силосээр гүйсэд хангахын түлөө ехэхэн оролдолго гаргаа юм. Тиигэжэ үбэлдөө һаамхай үнеэднай байрада байжа эдеэлхэдээ үбһэ, һолоомоор 80 процент хангагданхай, мүн үнеэнэй литр һүн бүхэндэ 100—200 грамм концентрат үгтэдэг байгаа. Үнеэд хабар адуулганда гаратараа силосшье һайса эдеэ.

Ногооной ургахалаар үнеэдээ зуһаландань гаргажа, эгээл һайн ургасатай, уһаар элбэг, һоно батаганаагаар үсөөн газарта үдэр һүнигүй адуулаа, бэлшээгээбди. Зунай һарануудта үнеэдээ үдэрэй гурба һаагаад, мүнөөшье нэмэлтэ ногоон тэжээл эдюулжэ, гурба дахин һааһан зандаабди. Үбэлэйшье, зунайшье сагта һү һаалгаяа дээшэлүүлһэнэйнь түлөө һаалишад, мал адуулагшадта ажалай нэмэлтэ түлөөһэн һара бүри үгтэнэ. Гадна, һаалишан бүхэн хоорондоо мүрысэжэ, тэрэнэйнь дүн һара бүри гаргагдажа байдаг. Иигээд жэлэй эсэстэ түрүү һаалишад, малшадта тусхай шан үгтэхөөр хараалагдана.

Колхозоймнай гүүртэнүүдтэ һү һаалгые дээшэлүүлэн, үхэр малаа эрхимээр, гарза хоролтогүйгөөр харууһалжа, үнэн шударгы ажалаараа хүндэтэй болоһон хүнүүд олон. Жэшээлхэдэ, һаалишад нүхэд А. Суворова, А. Березина, К. Суворова, Г. Шадрина, мал адуулагша нүхэр Н. Суворов болон бусад эрхим ажалаараа шалгарна.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхоздомнай ниитын малда үбһэ, тэжээл бэлэдхэлгын халуун хүдэлмэри дүүрэхэ тээшээ дүтэлжэ байнхай. Байгша ондо артелиин эбэртэ бодо мал бүхэндэ 12 центнерһээ бага бэшэ үбһэ, үнеэн бүридэ 5 тонно силос дараха зорилго табигдаа һэн. Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, һаалишад, малшад бүхэн энэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Һаалишад нүхэд Р. Суворова, Ц. Поплевина, А. Качина, фермын тоо бүридхэгшэ С. Суворова, тугалшан И. Суворов гэгшэд үдэрөөр ябажа, үбһэ сабшаха, хуряаха, силос дарахадаа даабаряа хододоо эрхим шанартайгаар дүүргэнэ.

Манай артелиинхид нарай малые —тугал, буруу нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр, һайнаар түлжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал хандуулдаг байна. Һайн үүлтэрэй тугал, буруу тусхай харууһанда байлгажа, тэдэнээ ехэ болгоод, үнеэн һүрэгтөө табижа, хүгшэрһэн, муудаһан үнеэдээ һэльбэдэгбди.

Нёдондо жэлдэ 90 тугалай байха һайн типовой байра шэнээр баригдажа ашаглагдаа. Тугалнуудай түлигдэдэггүй байрада түлжүүлэгдэдэг болонхой. Һая гараһан тугалнуудые түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, тус бүридэнь 350—400 литр үдхэн һү уулгажа түлжүүлнэбди. Гараһаар 20-ёод хоноһон тугалнуудта һайн шанартай үбһэ, концентрат, элдэб минеральна тэжээл үгтэдэг юм. Тиигээд тугалнуудаа эрэ эмээрнь илгажа, нэгэ тугалшанда 35—45 тугал даалгажа үгэдэгбди. Тугалнуудые һара бүхэндэ шэгнэжэ, тэдэнэй шэгнүүрээ хэды шэнээгээр нэмээһые хараада абажа, тугалшадта нэмэлтэ түлөөһэн үгтэдэг. Тиигэжэ нарай малаа һайнаар харууһалһан, эдеэлүүлһэнэйнгээ ашаар байгша ондо 100 үнеэн бүриһөө 90 тугал абтаад, бүрин бүтэн түлжүүлэгдэнэ.

Гадна, ажалай түрүү дүй дүршэлые олондо нэбтэрүүлхын, эрдэм ухаанай туйлалтануудые һаалишад, малшадта шудалуулхын тулада фермэ, гүүртэнүүдтэ гурбан жэлэй зоотехническэ һуралсал эмхидхэгдэнхэй. Квартал бүхэндэ «Малшадай үдэр» үнгэргэгдэжэ, үнгэрһэн үеын ажалай дүн зүбшэн хэлсэгдэдэг, дутуу дундануудые усадхаха хэмжээн абтажа, саашанхи зорилго, түсэб хараалагдана.

Тиигэжэ партиингаа ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэреэр урмашан зоригжоһон манай малшад, һаалишад ерэхэ жэлдэ эдлүүриин газарай 100 га бүридэ 8-һаа үсөөн бэшэ үнеэдтэй болоjo, һү, тоһо, мяха бүри ехээр абахын түлөө тэмсэнэ.

В. Кожемякин, Кабанскын аймагай «Восход» колхозой түрүүлэгшэ.
Д. Мороев, зоотехник.

Улан-Удын 3-дахи дунда һургуулида һуралсалай шэнэ жэлдэ гурбан 1-дэхи класс хүдэлжэ эхилбэ. Класс бүхэндэнь 35—40 үхибүүд һуралсана. Һургуулида түрүүшынхеэ ерэһэн эдэ үхибүүдтэ дүй дүршэлтэй багшанар Агния Зангеевна Яжинова, Татьяна Степановна Майерчукова, Ольга Павловна Преловская гэгшэд заана. Нэгэдэхи классайхид һуралсалай жэлэй түрүүшын үдэр һургуулитаяа, класстаяа танилсажа эхилһэн байна. **Зураг дээрэ:** (баруун гарһаа) нэгэдэхи классайхид Балислав Молонов, Гена Михайлов гэгшэд һууна.

Л. Хайдуровай фото.

Түрүүшын алхам

1957—58 онуудай һуралсалай жэлэй дүүрэхэдэ Хэжэнгын дунда һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад зунайнгаа амаралтын үедэ түрэл колхозуудтаа ошожо, ажал хүдэлмэридэнь туһа хүргэхэ гэһэн байгаа. Тиигээд 8—9-дэхи классуудай һурагшад үйлэдбэриин бригадануудые эмхидхэжэ, түрэл колхозуудтаа туһалхаяа гараһан юм.

Аймаг соогоо эгээл томо ажахытай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз үнеэдэй байха шулуун байра бариха гэһэн байгаа. Теэд энэнь бэелүүлэгдээгүй, харин арай шамай һууринь табигдаад гү, али зарим ханануудайнь хахад бүхэд хэгдээд орхигдошоо бэлэй.

Эдиршүүл энэ барилгые саашань үргэлжэлүүлжэ, ёһотойл шулуун байра болгохобди гэжэ нэгэн дуугаар үгэеэ үгэһэн байна. Үнэхөөрөөшье, һургуулиинхид үгэдөө хүрэжэ, энэ ехэ хүдэр хүндэ хүдэлмэридэ зоригоо багаханшье хухарангүй, улам шангаар оролсожо, 40 хоногой туршада 100 үнеэдэй байха ёһотойл шулуун байра барижа дүүргэжэрхёо.

Энэ колхоздо ажаллажа байгаа һурагшадай үйлэдбэриин бригадынхид багша Цыдып Гармаевич Цыренжаповай хүтэлбэри доро 3 звено болоjo хубаагданхай байгаа. Звеньеводууд 9-дэхи классай эрхим һурагшад комсомолшууд Д. Н. Дашиев, Д. Очиров, В. Доржиев гэгшэд тус бүридөө 10 һурагшадые даажа абаад, хүхюу зугаатайгаар ажалладаг һэн. Залуу барилгашад зориг ехэтэй, хадые урбуулжа, хара шулуу хамхалха хүсэтэй ха юм. Тэдэнэр үдэр һүнигүй шахуу ажаллаһан байна. Үдэр ерэхэ бүри шулуун байра үндыжэл байгаа.

Ажалдаа шалгаржа, эрхим барилгашад гэжэ суурхаһан 9-дэхи классай һурагшад Гэрэлма Цыденова, Владимир Галданов, Вера Эрдынеева, Ширап Галсанов, 8-дахи классай һурагша Валя Бальжинимаева гэгшэд болон бусад үдэрэйнгөө даабарие 150—200 процент дүүргэдэг һэн.

Уданшьегүй үндэр сагаан шулуун байра бодхоогдожо, залуу барилгашадай эршэтэ ажалай үрые тэндэхи хүнүүд хаража, иимэ бэлэхэнээр бүтээхэ юумые юундэ хэдэн жэл соо унжагайруулдаг байгаа гээшэбибди гэлдэжэ, гайхалсаан болобо. Гайхаханшье буруу бэшэ, теэд иимэ ехэ ажал хэхэ зориг хүсэн манай залуушуулда бии гэжэ саашадаа ойлгодог болохо хэрэгтэй.

Барилгын дүүрэмсээр колхозой правлени эдэ һурагшадта зорюулһан тусхай суглаа хэжэ, 40 хоног соо хэһэн ажалайнь дүн гаргаа. Тэндэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр С. Б. Батороев һурагшадта баяр хүргэбэ. Мүн колхозой барилгын бригадын гэшүүн Цывандоржи Гыдыпов иигэжэ хэлэбэ: «Бидэнэр олон жэлдэ малдаа шулуун байра түхеэрхэ тухай хэлсэдэг байгаабди. Одоошье тэрэ һанал бодолнай мүнөөдэр бэелүүлэгдэбэ гээшэ. Иимэ ехэ ажал хэжэ үгэһэндэтнай колхознигуудай зүгһөө таанар һурагшадта баяр хүргэнэм, саашаа эрдэм һургуулидаа, ажал хүдэлмэридөө бүри һайнаар һуража, ёһотойл барилгашад, инженер, технигүүд болохыетнай хүсэнэб».

Һүүлээрнь эрхим һурагшад Д-Х. Дашиев, Д. Очиров, В. Доржиев болон бусадта колхозой правлениин, партийна организациин зүгһөө Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдажа, бүхы һурагшадта 700—800 түхэриг мүнгэн шан үгтэһэн байна.

Мүн тус һургуулиин һурагшадай хүсөөр эмхидхэгдэһэн бригада «Эрдэм» колхоздо трактор, машина заһабарилха 23 метр утатай шулуун мастерской барижа үгэбэ. Һурагшадай эдэбхи зориг гансахан энээгээр дүүрээ бэшэ, харин тэдэнэр үбһэ, таряа хуряалгын үедэ түрэл колхозуудтаа горьтойхоноор туһа хүргөө.

П. Содбоев.

Залуу хонишон Гармажаб

Холбоолжо, Үшөөтэй горхонуудай ...н, зүүн эрьеэр XX партсъезд нэрэмжэтэ колхозой гурбадахи комплексно бригадын сабшалан, ...лан, үргэн ехэ бэлшээри нэмэдэг. Энэ нютагта атар тар... адуу мал, торголиг ноо...той хонин һүрэг тала дай...нь бүрхөөн бэлшэдэг юм. ...ниие үдэрһөө үдэртэ хаража, ...жэ, артелиин зөөриие арьбад...жа, баяжуулжа ябагшад эндэ ба... олон. Тэдэнэй дундаһаа колхо... түрүү хонишон комсомол Гармажаб Бадмажаповай нэрэ дурдаха ...ла. Энэ хонишоной ажал хүдэлмэри, алдар нэрэ артель, аймаг ...оо мэдээжэ болонхой. Гармажаб Цыренович нарин, нарибтар ...той залуу түлгэ хонидые даажа абаад, Шүлэгэй Хаяа гэжэ газарта гурбадахи жэлээ зуһажа байна.

Гармажабай отарынхид үнгэрһэн жэлэй туршада хонидоо олошоруулха түсэбөө нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, түлгэ хонидоо тобир тарганаар ондо оруулаа һэн.

Мүнөө залуу хонишон Гармажаб нүхэртэйгөө 301 толгой түлгэ хонидһоо 302 хурьга абажа, һайнаар түлжүүлхэһээ гадна, хоёр зуугаад түлгэ хонидоо искусственна аргаар ороондо оруулаад байна. Эдэ үдэрнүүдтэ Гармажабай отарынхид 40 центнер һайн шанартай хүхэ хяаг, сэсэг набшаһатай хүсы үбһэ газаагаа һүрилөөд, хонидтоо бардам хүрэхэ үбһэ тэжээлээ өөһэдөө бэлдэжэ байна.

С. Табдаев.

Зэдэ.

Тэжээл бэлдэлгэдэ анхаралаа табиха

Баргажанай «Звезда» колхозой таряан ажалай бригада (бригадир нүхэр Молонов), үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри аали нобшоор ябуулна. Эндэ 300 тонно силос дарагдаха аад, һаял хахадлажа байна. Мүн 6700 центнер үбһэ абаха түсэбтэй байбал, 5000 центнерыень дүүргээ.

Ямар шалтагаанһаа иимэ ушар тохёолдооб гэхэдэ, ажал хэжэ шадаха зарим хүнүүд тэжээл бэлдэлгэдэ хабаадуулагданагүй. Мүн ажалай эмхидхэл һула. Машина, зэмсэгүүд бүтээсэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ.

М. Гроссман.

ГУРБАН ЖЭЛЭЙ СОЁЛОЙ ДОБТОЛГО

Кино харуулагдана, лекци уншагдана

Александр Михайлович Колмынин киномеханигаар, Николай Иванович Суранов мотористаар Кабанскын аймагай Соведэй гүйсэдкомой культурын таһагта үнинэй ажаллана.

Эдэ хоёр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаад, түрэһэн нютаг Посольск тосхондоо бусажа ерэһэнһээ хойшо соёл культурын хүдэлмэридэ сог залитайгаар ажаллажа ороо. Хамаг бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэргэжэлээ энэ һайн һайхан хэрэгтэ зорюулна.

Кинотеатрын орёо оньһон техникые эсэстэнь хүрэтэр шудалһан эдэ хоёр патриодууд Байгалай загаһашадай сүлөөтэй байһан сагые алдангүй, автомашинаар гү, али моторно онгосооршье загаһашадай бригадануудта ерэжэ, шэнэ шэнэ кинокартина харуулан, лекци, элидхэл уншажа, тэдэниие һонирхуулна.

Тэдэнэртэ даалгагдажа үгтэһэн К-101 маркын киноаппаратура 1951 онһоо хойшо капитальна заһабаригүйгөөр хүдэлнэ. Загаһашадай бригадануудта, һуурин газарнуудта кинокартина эрхим һайнаар харуулжа, тэдэнэр хүн зоной дунда хүндэтэй болонхой.

Уранһайханай картинануудһаа гадна, научно-популярна картина олоор харуулдаг. Кино харуулхаһаа түрүүн заатагүй лекци уншагдадаг юм. Тиимэһээ хүн зон олоор сугларжа, элдэб асуудал һуража, тобшохон аад, тодорхой харюунуудые абадаг байна.

Эдэ хоёр хүнүүд гурбан жэлэй соёлой добтолго соносхохо тухай республикын культурын хүдэлмэрилэгшэдэй хандалгые бүхы аймагайнгаа ажалшадтай хамта халуунаар угтаһан байна.

Даажа абаһан үнэтэ техникэдээ ехэ гамтайгаар хандадаг. Бороо саһанайшье орожо байхада, һалхи шуурганайшье болоjo байхада, хэзээшье кино харуулхаар бэлэн байдаг. Тиимэһээ кино харуулха хахад жэлэйнгээ түсэбые кино харагшадые элсүүлхэ талаар 141,8 процент, олзо доход оруулха талаар 133 процент дүүргэхэһээ гадна, 7 мянга шахуу түхэеригэй олзо түсэбһөө гадуур оруулаа.

Тэдэнэр кино харуулхынгаа хажуугаар, гүрэнэй зөөридэ гамтайгаар хандана. Өөһэдынгөө хүсөөр моторно онгосо түхеэрээ, «ГАЗ-ММ» маркын автомашина заһабарилжа абаад, түбэг һаадгүй кино харуулха газартаа ошоно.

Эдэ нүхэдтэ саашадаа улам эдэбхитэйгээр, үүсхэлтэйгээр ажаллахыень хүсэнэбди.

Н. Рыжков.

Аймагай культурна ажабайдалһаа

Курумканай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой правлени энэ жэлдэ 6 мянган түхэригтэ уран һайханай, хүдөө ажахын, мүн бусад элдэб номуудые худалдан абаба. Эдэ номуудынь культбазын библиотекэдэ үгтөө. Тус библиотекэ мүнөө хамта 8 мянган түхэригэй номуудтай болоо. Малшад сүлөөтэй сагтаа дуратай номуудаа уншадаг болонхой.

Аймгүйсэдкомой культурын таһаг үбһэ, таряа хуряалга дээрэ ажаллажа байһан колхознигуудта концерт харуулха зорилготой, 5 хүнһөө бүридэһэн агитбригада эмхидхэһэн байгаа. Агитбригадын программада Советскэ Союзай болон Бурядай композиторнуудай дуунууд, элдэб хатар наадан, оруулагданхай.

Агитбригадын гэшүүд аймагайнгаа колхозуудай полевой стануудаар ябажа, оло дахин концерт харуулба. Агитбригадынхид наада табихаһаа гадна, колхознигуудай дунда һонирхолтой хөөрэлдөө эмхидхэнэ, «Дайшалхы хуудаһа» гаргалсана.

А. Евгеньева.

Номуудые олоор захина

Гурбан жэлэй соёлой добтолгодо эдэбхитэйгээр оролсоһон Хэжэнгын аймагай ажалшад һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохотоёо хамта, уранһайханай ном дэбтэрнүүдые эдэбхитэйгээр захина. Тус аймагай Чесана нютагай ажалшад илангаяа ехэ эдэбхи, жэшээ харуулна.

Бурядай уран зохёолой үндэһэ һуури табигша Х. Н. Намсараевай, мүн ородой мэдээжэ уранзохёолшодой номуудые эндэхи зуу гаран хүн захижа абаад, мүнөө һонирхон уншажа байна.

И. Баженов.

Бурядай эрдэмтэ М. Н. Хангалов

☆

(Түрэһөөр 100 жэлэйнь ойн урда тээ)

☆ ☆

...үн жэлэй саада тээ, 1858 ондо ...р мүрэнһөө холо бэшэ оршодог, ...до мэдээжэ Үнгын тала губи... Закулей гэжэ нютагта буря... мэдээжэ эрдэмтэн, олониитын ...ал-ябуулагша, хүдөөгэй багша ...вей Николаевич Хангалов түрэ... юм. 1876 ондо М. Н. Хангалов ...гэй багшанарай семинари ...эн бэеэрээ, бурядай Кудин... училищида багшалхаар ошоод, ...э 1883 он болотор хүдэлмэри... Удаадахи жэлнүүдтэнь мүнөө ...үгэй областиин Нүхэдэй ай...гай Закулей гэжэ өөрынгөө түрэ... нютагта, мүн Боохон, Бильчир ...э нютагуудта бурядай үхибүүд... түрэлхи хэлэн дээрэнь ном заа... байһан юм.

...агшын ажал тухай М. Н. Хангалай үзэл бодол наукын талаар ехэ ...шанартай байһаниинь тодоронг... Энэ эрдэмтэ ородой түрүү де...ратическа соёл культурые улам ...баран мандуулха хэрэгтэ угаа ...хитэйгээр хабаадалсадаг бай... М. Н. Хангалов ород, бурядуу... хоорондохи хани барисаае ...эн бэхижүүлхые хүсэдэг, яһанай ...аа гаргагшадые үзэн ядадаг бэ... 1917 ондо буржуазно-демократическа революциин болоһоной һүү...р буржуазна яһанай илгаа гар...шадта, мүн хаанай үзэлые ном...шодто эсэргүүсэн, Эрхүү горо... суглаанууд дээрэ тэрэ өөрын... үзэл бодолые сэхэ хэлэдэг бо...һон юм. Энээгээрээ түрүү, демо...ратическа үзэл бодол баримтал...ай бурядай интеллигенциин дунда ...этэй, этигэлтэй хүн болоһон ...гаа.

Матвей Николаевич өөрынгөө ...ал-ябуулгые гансал хүдөөгэй ...шын уялгаар хизаарлаагүй. Багшынгаа ажалые научна хүдэлмэритэй зохилдуулан холбодог байһан юм. М. Н. Хангалов бүри бага наһатай байхадаа, научна шэнжэлэлгын хүдэлмэри эрхилхэ хүсэл оролдолго гаргажа эхилээ һэн. Бүри семинарида һуража байхадаа, энэ эрдэмтэ бурядай уг гарбалаар һонирхожо, «Бөөнэрэй уһаар «арюудхадаг» гурим ёһо» гэжэ темээр реферат бэшэхэдэнь, Ородой географическа обществын Зүүн-Сибириин хэрэгүүдые тэрэ үедэ зонхилжо байһан педагогикын һургагша Н. Н. Агапитов тэрэниие нь магтан һайшааһан байгаа. М. Н. Хангалов Н. Н. Агапитовтай хамта «Эрхүүгэй губерниин бурядуудай бөөлэлгэ» гэһэн зохёол бэшэһэн юм.

Ородой эрдэмтэд Н. Н. Агапитов, Д. А. Клеменц, Г. Н. Потанин, А. М. Станилавский болон бусад М. Н. Хангаловые һурган хүмүүжүүлһэн байха юм.

Ородой наукануудай түлөөлэгшэд бурят арадай аман зохёол суглуулһанайнь түлөө М. Н. Хангаловые Ородой географическа обществын гэшүүнээр һунгаһан байна. Тиихэдэ Ородой географическа обществын Зүүн-Сибириин таһагай совет Н. Н. Агапитовтай хамта бэшэһэн зохёолнуудайнь түлөө бурядай эрдэмтые Бага алтан медаляар шагнаһан байгаа.

Матвей Николаевич Хангаловай алдар нэрэнь хилын саанашье мэдээжэ болоһон юм.

Бурят арадай уг гарбал, аман зохёол тухай, ородой зүүн зүгэй арад зоной хэлэ бэшэгые шэнжэлхэ талаар М. Н. Хангаловай хэһэн хүдэлмэри аргагүй ехэ. Энэ эрдэмтын суглуулһан этнографическа материалнуудай ашаар революциин урда тээ ородой наука Сибириин бусад арадуудайхида орходоо бурят арад тухай бүри дэлгэрэнгы материалтай болоһон байха.

Бурядай эрдэмтын бэшэһэн зохёолнуудынь бодото байдалые зүбөөр харуулдаг, арадай ниитэ түүхэтэйнь нягта холбоотой байдаг һэн. Бурят зоной материальна культурые — ажахыень, зэр зэмсэг, гэр барааень, хубсаһа хунарыень, эдеэ хоолойнь зүйлнүүдые шэнжэлэн үзэхэ хэрэгтэ тэрэ ехэ анхарал табидаг байгаа. М. Н. Хангалов бурядай гэрлэдэг ёһо тухай, шажанда шүтэлгэ, хуулита заншал тухай тон баян материалнуудые суглуулһан юм. Арад зоной эмнэлгын арга тухай, байгаали тухай, үхибүүдэй болон арадай наадан тухай, мүн зарим бурят угсаатанай ажаһуудал тухай тэрэ ехээр һонирхожо, бодото баримта харуулһан материал суглуулһан байгаа.

Бурят арадай түүхэдэ байһан хамаг бүхы түрүү, һайн һайхан юумые тэрэ эрдэмтэ анхаралтайгаар шудалан шэнжэлдэг бэлэй.

Бурят арадай түүхэ тухай, арад зоной өөһэд хоорондоо хөөрэлдэдэг аман үгэнүүдые бэшэжэ суглуулха тухай М. Н. Хангалов ехэхэн оролдолго гаргадаг байһан юм. Бурят арадтай хамта байһан элдэб этническэ бүлэгүүдэй хаанаһаа гараһан тухай, тууржа домог тухай ехээр һонирходог байгаа.

«Үнгын бурядай тууржа домог» гэһэн бишыхан ном соогоо Матвей Николаевич Балаганай (Ангарай), Идинскэ (Боохоной), түнхэн, эхирэд бурядуудай, Сэлэнгын сартуулнуудай хаанаһаа гараһан тухай тэмдэглэһэн юм.

М. Н. Хангалов сартуулнууд тухай бэшэхэдээ, мүн бурят угсаатан тухай богонихоноор тэмдэглэһэн байгаа. Жэшээлбэл, Үнгын болон Нельхайн изагууртад соо сартуул яһатаншье холилдоһон байжа магад гэжэ эрдэмтэ тэмдэглэһэн байгаа.

Эрдэмтэ Хангалов бурят арадай бии болоһон тухай асуудалые бүри гүнзэгыгөөр шэнжэлхэдэ ехэ туһатай материалнуудые үлөөгөө. Арад зоной аман үгэһөө, мүн түүхэ домогһоо үндэһэлжэ, М. Н. Хангалов ород, бурят, монгол арадуудай хани барисаан тухай ехэ һонирхолтой мэдээнүүдые үгэһэн байха юм.

Эрдэмтэ Д. Я. Самоквасов гэгшэтэй хамта Матвей Николаевич бурядуудай юрын эрхэ тухай шэнжэлэл хэһэн юм. 1894 ондо «Бурядуудай хуулита ёһоной эрхэ» гэһэн статья тунхаглахадаа, М. Н. Хангалов тэрэ үеын сүүдэй ажал-ябуулгые дэлгэрэнгыгээр харуулаа һэн. Тиихэдээ хаанта засагай ноёд һайдуудай эдишэ абадагые, зоргоороо аашалдагые элишэлэн харуулһан байна.

Хаанта засагай дарлалтын үедэ багшын, мүн энээнтэй хамта, научна шэнжэлэлгын хүдэлмэри ябуулхадань тэрэ эрдэмтэдэ тон бэрхэтэй байһаниинь мэдээтэй. Түрүү үзэлтэй болоһон энэ эрдэмтэ болбол арад зониие эрдэм гэгээрэлдэ һургахые оролдодог, тэрэ үеын гүрэнэй байгуулалтые буруушаан шүүмжэлдэг байһан юм.

Научна хүдэлмэри ябуулхадань хэды бэрхэшээлтэй байбашье һаань, Матвей Николаевич Хангалов бидэндэ эрдэм наукын, түүхэ домогой талаар угаа үнэтэй зохёолнуудые орхиһон байна.

«Бурядуудай национальна һайндэр» гэһэн ном соогоо Матвей Николаевич Хангалов һур харбаан тухай бэшэжэ, «Ородой географическа обществын Зүүн-Сибириин мэдээсэлдэ» тунхаглаа һэн.

Матвей Николаевич Хангалов 43 жэлэй туршада научна, багшын болон олониитын хүдэлмэри хэһэн байна. 1918 оной мартын 3-да Эрхүүгэй областиин Оһын аймагай Бильчир нютагта эрдэмтэ Хангалов наһа бараһан юм.

М. Н. Хангаловай габьяа юун бэ гэхэдэ, бурят арадай хаанаһаа бии болоһон тухай бодото үнэн байдалые харуулһан зохёолнуудые манда үлөөгөө.

Эхэ оронойнгоо аша туһада үнэн сэхээр хүдэлмэрилжэ, өөрынгөө хамаг бүхы хүсэ шадалые, эрдэм бэлигые арад зоноо гэгээрүүлгэдэ зорюулһан Матвей Николаевич Хангаловай дурасхаалые арад зомнай арюунаар сахижа ябадаг юм.

И. ТУГУТОВ, түүхын эрдэмэй кандидат.

Һургуулинхидай номой базаар Улан-Удэдэ гурбан үдэр соо болобо. Эдэ үдэрнүүдтэ олон мянган ном һурагшадта худалдагдаба. Зураг дээрэ: номой хоёрдохи магазин соо.

А. Мантаевай фото.

Шахтёрнууд үнэн зүрхэнһөө баясаба

Һаяхан Монголой Чойбалсан хотын хүгжэмтэ-драмын театрын артистнар Галуута- Нуурай шахтёрнуудта сэдьхэл хүдэлгэмэ һайхан концерт харуулба.

Шахтёрнууд Чойбалсан хотын театрын артистнарай концерт хаража ехээр баясаа.

Концертын һүүлээр Галуута-Нуурай рудоуправлениин начальник нүхэр Глебов амаршалгын үгэ хэлэжэ, театрын коллективтэ шахтёрнуудай формо бэлэглэбэ. Мүн айлшад харюугай үгэ хэлээ. Тэдэнэр Галуута-Нуурай шахтёрнуудта монгол арадай уранзурагуудтай альбом бэлэглэбэ.

Шахтёрнууд Монгол Арадай Республикаһаа ерэһэн айлшадые хүндэтэйгөөр үдэшөө.

С. Цыденжапов.

НАМАР

(Хизаар ороноо шэнжэлэгшын тэмдэглэл)

Календариин ёһоор, намар, сентябриин 23-һаа үдэр һүни тэнсэжэ эхилдэг гэжэ тоологдоно. Тэрэ үедэ хойто зүгтэ саг үргэлжын һүни эхилжэ, хахад жэлэй туршада үргэлжэлдэг байха юм.

Үдэр һүниин тэнсэхэ багта манай эндэ модоной набша унажа, түлэб намар болоод байдаг. Хизаар ороноо шэнжэлэгшэд модоной набшын шарлажа эхилхэлээр намар болоо гэжэ тоолодог гээшэ. Гэбэшье, уларил жэл бүхэндэ ондо ондоо байдаг. Зарим жэлдэ оройн болотор дулаан байдаг, үгышье һаа эртэ хүйтэрдэг.

Байгал шадар, мүн республикын хойто аймагуудта намар урда аймагуудайхиһаа нэгэ бага эртэ эхилдэг байна.

Намарай саг хоёр үе боложо, жэшээнь, алтан гү, али намарай һүүл болон хубаардаг. Алтан намар республикын хойто аймагуудта августын хорёодоор, дунда болон урда аймагуудта тэрэ һарын 27—28 багаар эхилдэг байха юм. Алтан намар октябриин тэн багаар дүүрэдэг. Тэрэ үедэ модоной набша бүхыдөө унадаг байна. Тиигэжэ намарай һүүл эхилдэг байна.

Сентябрь—намарай түрүүшын һара. Үдэр улам богони болодог. Огторгой сэлмэг байжа, үглөөгүүр бүхэндэ шахуу хюруу унаха. Дайдын үнгэ хубилжа, тала дайдаар, ой модоор набша намаа, үбһэ ногоон шарлажа, хагдарха.

Сентябриин һүүлээр бороо саһан худхаран орожо, хада уулаар байрын саһан тогтохо байна.

Тэрэ үедэ галуунууд, мүн дулаанай орондо үбэлжэдэг бусад шубууд урда зүг барин ниидэдэг байха юм. Галуун манай эндэ удаан тогтонгүй үнгэрдэг гээшэ. Тэрэшэлэн элдэб алирһа жэмэс, һамар болбосоржо, олзоборилго хэхэ саг эхилнэ.

Сентябрь һарада боро гүрөөһэнэй, буга хандагайн болон орын ороон эхилдэг байна. Гарюуһан шоно улай бэдэрэн хаа яагүй гуринхалан тэнэхэ. Тиихэдэ зумбараа, жэрхэ мэтын амитад эшээндээ ородог байха юм. Тэрэ үедэ баабгай һамар, жэмэс эдижэ таргалдаг, эшээндээ орохые бэлдэдэг байна.

Аляаһа батагана, сохо хорхой хомор болодог. Һарын һүүл болотор шахуу таршаа байдаг, эрбээхэй ниидэдэг.

Сентябрь һарада хүдөө ажахын хүдэлмэри түлэб ябажа, таряа хуряалга, хартаабха малталга, огородой эдеэ абалга үргэлжэлүүлэгдэхэ. Хээрэ талаар, сабшалангай газар дээгүүр мал бэлшэн, улам хүсэ шадал абадаг байна.

Иигэжэ алтан намарай түрүүшын үе манай эндэ үнгэрдэг.

И. Котов, СССР-эй географическа бүлгэмэй бодото гэшүүн.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Атомна энерги амгалан тайбан ажалда хэрэглэхэ тухай уласхоорондын хоёрдохи конференци нээгдэбэ

ЖЕНЕВА, сентябриин 1. **(ТАСС-эй тусхай корр. М. Паньшин).** Женевын айхабтар томо байшан—нацануудай ордон соо сентябриин 1-нэй үглөөгүүр атомна энерги амгалан ажалда хэрэглэхэ тухай уласхоорондын 2-дохи конференци нээгдээ.

Конференциин түрүүшын заседаниие Франциин элитэ эрдэмтэ профессор Ф. Перрэн нээгээ. Швейцариин конфедерациин президент Т. Холейнштейн, ООН-эй генеральна секретарь Д. Хаммаршельд, Атомна энергиин асуудал эрхилдэг уласхоорондын агентствын генеральна директор С. Коул, Элүүрые хамгаалгын асуудал эрхилдэг Бүхэдэлхэйн организациин генеральна директор Г. М. Кандау гэгшэд сугларагшадые амаршалаа.

***

Тус конференци сентябриин 1-һээ 13 болотор үргэлжэлхэ. Энээндэ элдэб ороной 5 мянга шахуу эрдэмтэд хабаадаха. Тэдэнэй дунда 66 ороной болон уласхоорондын хэдэн организациин хуулита 2 мянган делегат бии.

Конференцидэ хабаадагшад 650 шахуу научна элидхэл шагнаад, зүбшэн хэлсэхэ юм. Амгалан тайбан ажал хүдэлмэридэ атомна энерги хэрэглэхэ талаар эрдэмтэдэй һүүлэй үедэ туйлаһан амжалтанууд эдэ элидхэлнүүд соо харуулагдаха.

Советскэ делегаци конференци дээрэ 220 гаран элидхэл хэхэ байна. Эдэ элидхэлнүүдэй хахадыень советскэ эрдэмтэд өөһэдөө конференциин пленарна заседанинуудта, секциин заседанинуудта уншаха юм.

Атомна энерги амгалан ажалда хэрэглэхэ тухай уласхоорондын 2-дохи конференциин түрүүлэгшэнь Франциин элитэ эрдэмтэ Ф. Перрэн болоо. Конференциин вице-түрүүлэгшэнүүдынь гэхэдэ: СССР-эй Наукануудай Академиин гэшүүн-корреспондент В. С. Емельянов, профессор Баба (Инди), профессор Раби (США), профессор Коккрофт (Англи), д-р Льюис (Канада), д-р Леттис (Бразили) гэгшэд болоно.

Америка, чанкайшистнарай тагнуулшад Хитадта тушаагдаба

ПЕКИН, августын 30. (ТАСС). Һаяхан Цзянсу провинциин аюулгүйе сахиха органууд хүн зоной туһаламжаар чанкайшистнарай хэдэн тагнуулшадые барижа тушаагаа.

Эдэ тагнуулшад Америка, чанкайшистнарай тагнуулшадай организацинуудта зорюута бэлдэгдэһэн байгаа. Тиигээд завод, фабрика, склад, түмэр замай хүүргэнүүдые тэһэлхэеэ, сэрэгэй, политическэ, экономическа мэдээнүүдые суглуулхаяа, хүн зоной дундаһаа тагнуулшадые бэлэдхэхээ тэдэнэр Цзянсу провинци эльгээгдэһэн байна.

Уласхоорондын шухала удхашанартай документ

Ядерна буу зэбсэгэй туршалга болюулха тушаа «Правдын» корреспондентын асуудалнуудта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущевой үгэһэн харюунуудые хилын саанахи хэблэл дэлгэрэнгыгээр тайлбарилна.

Бүхы хүн түрэлтэниие һанаата болгожо байһан энэ асуудалаар Советскэ правительствын баримталһан эли тодо һанамжые хитад арад бүрин дэмжэнэ гэжэ «Жэньминь Жибао» газетэ бэшэнэ.

Һүүлэй үедэ США Англи хоёрой ядерна буу зэбсэгэй туршалга үзэгдөөгүй ехэ хэмжээгээр Номгон океан дээрэ хэжэ байһандань арадууд айхабтар ехээр зэбүүрхэжэ, һанаагаа зобожо байна гээд газетэ тэмдэглэнэ. Ядерна туршалгын болюулагдаһанай хойноһоо ёһотой хиналта тогтоожо болохогүй, тиимэһээ ядерна туршалга үргэлжэлүүлэгдэхэ болоно гэһэн баруун гүрэнүүдэй шалтагай худал хуурмаг байһые Женевэдэ болоһон экспертнүүдэй зүблөөн бүрин тодоруулаа.

Америка, Англиин правительствонууд ядерна туршалга хэтэ мүнхэдөө бэшэ, харин нэгэ жэлэй болзороор болюулхабди гэжэ мэдүүлээ гээд «Жэньминь Жибао» тэмдэглэнэ. Теэд жэлэй болзор хадаа ээлжээтэ ядерна туршалга бэлэдхэхэ саг гээшэ бшуу.

Советскэ правительство бүхы оронуудай зүгһөө ядерна буу зэбсэгэй туршалга болюулхын түлөө тэмсэжэ байһан дээрэһээ үшөө нэгэ оролдолго гаргажа, США Англи хоёртой хэлсээ хэхые зүбшөөбэ. Энэ хэлсээн ядерна буу зэбсэгэй туршалгые хэтэ мүнхэдөө болюулха зорилготойгоор лэ хэгдэхэ ёһотой гэжэ Н. С. Хрущевой харюунуудта тэмдэглэгдээ гээд газетэ бэшэнэ.

Ядерна буу зэбсэгэй туршалга гансаараа болюулһан Советскэ Союзай жэшээе США Англи хоёр дагахагүйһөө байтагай, СССР-эй туршалгаяа болюулһыень һамбаашалан, атомна буу зэбсэгээ нарижуулан туршажа абаха, тиигэжэ СССР-һээ сэрэгэй талаар булюу болохо гэжэ эрмэлзэнэ гээд Болгариин «Работническо дело» газетэ бэшэбэ. Советскэ правительство өөрынгөө гүрэниие иимэ аюулта байдалда оруулхагүй байна.

«Ядерна буу зэбсэгэй туршалга болюулха гээшэ яаралтай түргэн хэлсэгдэхэ асуудал мүн. Тиимэһээ буу зэбсэг хуряаха хэлсээнһээ түрүүн шиидхэгдэхэ ёһотой» гэжэ Индиин «Нейшнл геральд» газетэ бэшэнэ.

Англи Исландиие ехээр хашана

ЛОНДОН, сентябриин 1. (ТАСС). Исландиин эрьеһээ нааша 12 милиин газарта загаһа бариха хоригдобо гэһэн Исландиин правительствын шиидхэбэри сентябриин 1-һээ хүсэндөө ороо. Загаһа барилга гээшэ Исландиин экономикын гол һалбаринь юм. Тиимэһээ Исландиин правительство загаһаяа гамнаха зорилгоор иимэ шиидхэбэри абаһан байгаа. Гэбэшье, НАТО-гэй гэшүүн зарим оронууд Исландиин энэ хуулита эрилтые дүүргэхэһээ арсана. Далайда ябаһан Англиин загаһа барилгын томо суднанууд Исландиин мүнөө хоригдоһон уһа руу орожо, тэндэ загаһа барижа эхилхэ хүсэлэнтэй гэжэ Англиин хэблэл сентябриин 1-дэ мэдээсээ. Загаһа барилгын эдэ суднанууд Исландиин эрье шадар сэрэгэй корабльнуудай харууһан доро ябана гэжэ газетэнүүд тэмдэглэнэ. Англиин сэрэгэй корабльнууд Исландиин харуулай суднанууд руу түрүүшын дохёогоор буудахаар бэлэн гэжэ «Дейли Экспресс» газетын корреспондент Фрэнк Голдсуорси мэдээсэбэ.

Сентябриин 1-нэй һүни Англиин правительство мэдүүлгэ толилжо, 12 милиин газарай уһанда загаһа барилга хоригдобо гэһэн Исландиин шиидхэбэриие мэдэрнэгүйбди гэжэ баһа дахин мэдүүлээ.

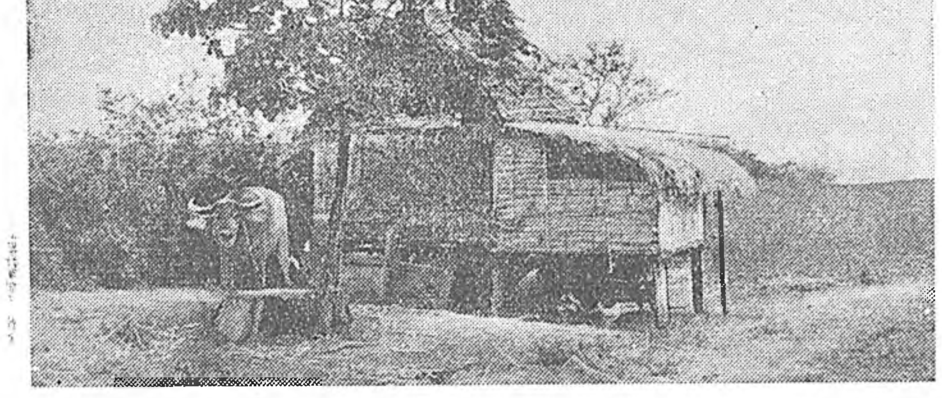

Филиппин. Манилын шадар һуудаг таряашанай байра.

ТАСС-эй фотохронико.

Монголдо физкультурни... үдэр тэмдэглэгдэб...

УЛАН-БАТОР, сентябри... (ТАСС). Сентябриин 1-дэ М... до физкультурнигай үдэр т... лэгдээ. Город болон һуурин... нуудта спортивна һайндэрнү... лоо.

Монголдо физкультура, ... ехээр хүгжэжэ байна. Бари... һур харбаан, морилой урилда... гадна хүнгэн атлетикэ, вело... конькигаар урилдаан болон ... тын бусад зүйлнүүд зоной ... улам хүндэтэй болоно. Мүнөө ... голдо 5 спортивна обществ... Тэрээндэнь 33 мянган физку... никороно. Энэ жэлдэ 1954 он... до орходоо 35 дахин олон спор... разряднигууд бэлэдхэгдээ.

Хэрбээ монгол спортсменүү... ондо оройдоол хоёр дахин ... саана ошожо мүрысэһэн һа... жэлдэ тэдэнэр 22 дахин хилы... на гараад байна. Мүн ондоо ... спортсменүүд Монголдо ходо ... болонхой. Һаяхан Советскэ, ... дай волейболистнууд, Вен... футболистнууд эндэ ерээд ош...

Ливандахи байдал

БЕЙРУТ, сентябриин 1. (Т... Үнгэрһэн сүүдхын туршада Б... дэй олон районуудта бууда... эхилээ. Августын 31-дэ Бейру... бомбо тэһэрээ. Хэблэлэй мэ... һэнэй ёһоор, правительствын ... болон буһалгаашадай хоор... мүн Бекаа гэжэ нютагта бу... даан дахин эхилээ ха.

«Арми болон буһалгаашадые ... рондонь буудалдуулжа, шэнэ ... зидент Шехабые тушаалдань ... хагүй зорилгоор энэ хорото бу... даанууд үүсхэгдээ» гэжэ «... граф» газетэ бэшэнэ.

Ливанай мүнөөнэй правите... вые дэмжэдэггүйшүүлые удар... шад энэ буудалдаануудые ... шаагаад, саашадаа буһалгаа... бү үһэригты гэһэн эрилтэ п... тельствын сэрэгэй командова... үмэнэ табяа гэжэ газетэ мэдэ...

Англиин МИД-эй түлөөлэгш... мэдүүлгэ

ЛОНДОН, сентябриин 1. (ТА... Ядерна буу зэбсэгэй туршалг... рихо тухай хэлсээ Советскэ ... октябриин 31-һээ эхилхээр ... байна гэһэн Советскэ нотые ... лиин правительство шэнжэлэн... жэ байна гэжэ Великобрита... Гадаадын хэрэгүүдэй минист... вын түлөөлэгшэ сентябриин ... пресс-конференци дээрэ мэдү... «Советскэ Союзай зүбшөөлөө ... һэндэнь бидэ ехэ баяртай байна... тиигээд США-гэй правительств... энэ асуудалаар хөөрэлдэхэбди... жэ МИД-эй түлөөлэгшэ хэлээ.

США Номгон океан ру... самолёдуудые дахин эльг...

НЬЮ-ЙОРК, августын ... (ТАСС). Номгон океан дэ... США-гэй агаарай-сэрэгые бүр... сэтэй болгохо зорилгоор хэдэн р... тивна истребительнүүд, ашаа ш... дэг самолёдууд Алас Дурна зү... эльгээгдэбэ гэжэ США-гэй Об... нын министерство августын 3... мэдээсээ.

Малайн федераци

Англиин империалистнуудай мэдэлдэ 170 шахуу жэл байһан Малакка хахад аралай урда шушуурта нэгэ жэлэй урда тээ, 1957 оной августын 31-дэ бэеэ даанхай шэнэ гүрэн—Малайн федераци бии болоһон байна. Шэнэ бии болоһон гүрэниие эрхэ сүлөөдэ дуратай бүхы дэлхэйн арадууд халуунаар амаршалаа һэн. Дайнай һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Англиин империалистнууд Малайда дэлгэрһэн национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе буу зэбсэгэй хүсөөр дараха гэжэ дэмы хооһоор оролдоо. Һүүлэй һүүлдэ колонизаторнууд 6 миллион гаран хүн зонтой малайн арадай эрилтые хангажа, тэрэ орондо бэеэ даанхай байдал олгохо баатай болоо юм.

Бэеэ даанхай өөрын гүрэнтэй болоходонь, Малайн федерациин үмэнэ айхабтар орёо политическэ, социально-экономическа асуудалнууд, зорилгонууд табигдаһан байна.

Англиин колонизаторнууд Малайн бэеэ даанхай байдалые али болохоор хаһаха гэжэ арга шадалаараа оролдоо. Тэдэнэр ороной гол хубиһаа Сингапур аралые таһалаа. Энэ арал мүнөө хүрэтэр колони байһаар. Тэндэ Зүүн Урда Азида эгээн ехэ Англиин далайн-сэрэгэй база байгуулагданхай. 1957 оной октябрьда Великобританиин правительство Малайн федерациие баадхажа, тэрээнтэй сэрэгэй хэлсээ хээ. Энэ хэлсээнэй ёһоор, Малайн газар дээрэ хариин зэбсэгтэ хүсэнүүд байрлаха ёһотой. Мүнөө энэ сэрэгүүд Малайн партизануудта эсэргүү колониальна дай үргэлжэлүүлһээр. Буһалгаашадай тэмсэл дараха зорилготой сэрэгые Англиин генерал Кессельс толгойлно.

Малайн арми, флот болон агаарай-сэрэгэй хүсыень хинажа, Англиин колонизаторнууд орон доторхи политическэ байдалые гуримшуулха гэхэдэ али болохо һаад хэнэ. Малайн буһалгаашадай амжалта туйлаа һаань, «англиинхидай Малайда эзэрхэлгэ тон ехээр һуларха» гэжэ айһан дээрэһээ Англи Малайн партизануудта эсэргүү дай үүсхэнэ гэжэ Бангкогой «Дейли мейл» газетэ зүб онсолон тэмдэглэһэн байна. Малайн федерацида тусгаар шанга байдалай тохёолдоод байхада, Англиин засагаархид энэ орониие сэрэгээрээ эзэмдээд байха аргатай. Бүтүү бүглүү ой тайгада мүнөө үеын дай хэжэ һураха эгээл таатай зохид газар Малай гээшэ гэжэ Лондоной хэблэл һэнгэргүйгөөр мэдүүлнэ. Сэрэгэй бүхы ябуулга—тусхай хараа тодхоһон снайперай бууһаа эхилээд, элдэб үбшэн тахал тараадаг шумуул, хорхой сохын хэр ехэ хоро хүргэдэгые шэнжэлхын тулада тусхай бүлэг шэнжэлэгшэд Малай эльгээгдээ гэжэ Англиин «Санди таймс» газетэ байгша оной мартын 9-дэ мэдээсээ.

Малайн Эхэ орондоо дуратай олониитэ зон гадаадын эзэмдэлгые эрид шууд буруушаана. Ороной олон политическэ, ниитын организацинууд, тэрэ тоодо Малайн хүдэлмэришэнэй парти, Арадай түрүү парти, Арадай парти (эдэ бүгэдэарадай социалистическэ фронтын бүридэлдэ ородог), заводой хүдэлмэришэдэй Бүхэмалайн профсоюз, Малайн профсоюзуудай Генсовет ба Малайн залуушуулай социалистическэ союз гадаадын сэрэгые орон сооһоо дары гаргахын түлөө тэмсэнэ.

Малайда байһан гадаадын сэрэг ороной экономикые хүгжөөхэ гэхэдэ гол ехэ һаалтануудай нэгэн болоод байна.

Малай хадаа Зүүн Урда Азиин оронуудай дунда эгээл ехэ байгаалиин баялигтай гүрэнүүдэй нэгэн юм. Хэмжээгээрээ даншье ехэ бэшэ энэ орон дэлхэй дээрэ абтадаг байгаалиин каучугай гурбанай нэгэ хубиһаа үлүүень абадаг байха юм. Энэ ороной каучугай плантацинуудта 320 мянга шахуу хүдэлмэришэд хүдэлнэ. Тиихэдэ ороной бүхы зоной гурбанайнь нэгэ хуби гү, али хоёр миллион шахуу зон каучукова промышленностьда ямар нэгэн аргаар хабаадалсадаг.

Гэбэшье, Малайн арад оронойнгоо байгаалиин ехэ баялигые өөрөө мэдэхэ аргагүй. Лондоной хүсэтэ баяшуул Малайн каучугай плантациин 70 процентыень, мүн газаа тээшэ худалдагдадаг бүхы каучугые хинажа байдаг юм.

Олово малтан абадаг промышленность Малайн экономикын ондоо шухала һалбаринь болоно. Капиталистическэ оронуудта олдоһон оловын бүхы рудагай 30 шахуу процентнь Малайда байдаг байна. 1947 онһоо 1957 он хүрэтэр 10 жэлэй туршада капиталистическэ оронуудай бүгэдөөрөө хайлуулһан оловын 38 процентнь Малайһаа абтаһан байха юм. Гэбэшье, ороной экономикын энэ һалбариие гол түлэб гадаадын, илангаяа Англиин компанинууд эзэмдэжэ байдаг. Тэдэнэр Малайда абтадаг оловын рудагай 57 шахуу процентые хинана.

Малайн барагдашагүй байгаалиин баялигые дээрмэдэжэ, Англиин колонизаторнууд хэмгүй ехээр баяжаа. Гансал һүүлэй 6 жэлэй туршада Англи Малайһаа 1.713 миллион доллар олзо олоо. Энэнь Малайн каучук, олово болон бусад малтамалнуудые абадаг, мүн промышленностиин бусад һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ Англиин гаргаһан бүхы мүнгэ зөөриһөө 5 дахин ехэ. Колонизаторнууд ажалшадые гайхалтай хэрзэгыгээр мүлжэн дарлажа, энэ ехэ олзо олоно. Шатама халуун наран доро гү, али оловын руднигта үдэр соо 12—15 час хүдэлхэдөө, Малайн хүдэлмэришэн ехэл һаа 4 фунт барайгар олодог байна.

Малайн федерациин бэеэ даанхай болоһонһоо хойно правительствонь өөһэдынгөө зоной хүсөөр промышленностяа хүгжөөхэ тушаа хэдэн хэмжээ абаа. Гэбэшье, национальна капитал ороной экономикодо тогтууритай байдалтай боложо үшөөл шадаадүй. Малайн зүгһөө экономико хүгжөөлгэдэ оройдоол 8 миллион фунт стерлинг гаргагдаһан байхадань, англиинхид гансал каучук болон олово абалгада 150 миллион гаран фунт стерлинг гаргашалһан байна.

Иимэ эрхэ байдалда Малайн баяшуул имагтал гүрэнэй туһалаа һаа байдалаа шангадхажа шадаха байна.

1957 оной эхиндэ Малайн экономикые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб толилогдоо һэн. Энэ түсэбэй ёһоор, арадай ажахыда хамта дээрээ 1 миллиард 358 миллион Малайн доллар һомологдохо гэжэ хараалагданхай. Гэбэшье, энэ түсэбөө бэелүүлхэ гэхэдэнь, бүтээһэн юумыень гадаадын оронуудай багаар худалдан абадаг болоһон ушар ехэ һаалта хэжэ байна.

1947—1957 онуудта Холбоото Штадууд Малайн оловын 55 шахуу процентыень худалдан абадаг байгаа. Мүн Англи болон США Малайн каучугые ехээр абадаг байһан юм. Теэд мүнөө США-да болон бусад гол капиталистическэ оронуудта экономическа кризисэй улам ехээр боложо байхада, Малайда гаргагдаһан продуктнуудые газаашань худалдаха гээшэ ехэ бэрхэтэй боложо байна. Каучук болон олово газаашань худалдалгаһаа Малайн гүрэнэй санда ородог мүнгэн татабари нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо гансал 1958 оной нэгэдэхи кварталда 45,48 процентээр доошоо ороо. Байгша оной май — июньдэ Малайда каучук тон багаар ургуулагдаа. Олово абадаг промышленность улам доройтожо байна. 1957 оной ноябрьһаа 1958 оной май хүрэтэр Малайн федерацида оловын 281 рудниг хаагдаа. Ажалгүйшүүлэй тоо 60 мянганда хүрөө. Тиимэһээ орон доторхи баялигаа газаашань худалдаха арга... гатай болоһон дээрэһээ промыш... ностяа саашадань хүгжөөхын ... да федерациин правительство ... гэ ехээр һомолхо аргагүй ... хой.

Иимэ бэрхэтэй байдалай то... доод байхада, социалистическ... гериин гүрэнүүдтэй худалдаа... маа ехээр хэдэг болохо гэжэ ... лайн федерациин баяшуул бо... боложо байнхай. Социалисти... гүрэнүүд Малайн каучук, олов... далдан абаад, орондонь про... ленность хүгжөөхэдэ хэрэгтэ... хеэрэлгэ худалдаха бүрин ш... тай байна бшуу.

Һүүлэй үедэ баруун гүр... Малайе СЕАТО-до оруулха ... али болохоор оролдоно. Теэд ... лай СЕАТО-до орохоһоо арсан...

Малайн федераци Дүтын, Д... Зүүн зүгһөө гадаадын сэрэг ... гаргаха гэһэн эрилтэ бусад ... дуудтай хамта табина. Малайн ... дерацида дүтэ—Сингапурта А... кын сэрэгэй һаяхан буухада, ор... олониитэ айхабтар ехээр зэбүү... буруушаагаа.

Һаяхан Малайн правитель... «бүхы оронуудтай» хани бар... тай болохо, тэдээнтэй «худа... наймаа» хэхэ ёһотойбди гэжэ ... дүүлээ. Энэ мэдүүлгэеэ хүсэлд... бэл, мүнөөнэй бэрхэшээлтэ ... далһаа гаража, Малайн бэеэ д... хай байдалаа бэхижүүлхэ ба... ниинь дамжаггүй.

В. Ли, түүхын эрд... канд...

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам редактора—32-74, отв секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35.14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00828. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 3181.